

Kállay Zoltán
A ZOLI VEZET
2015 NOVEMBER 2. •

Victor András
IDEGEN VAGY FÖLDI
2015 NOVEMBER 13. •

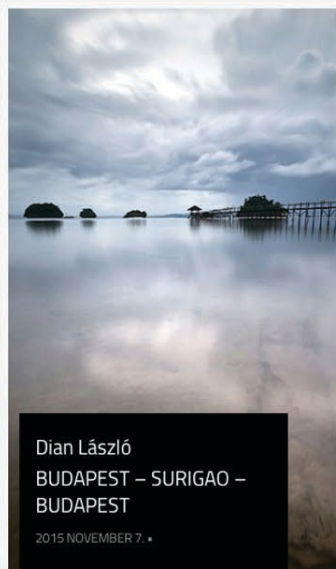
Kelemen Tamás
UTAZÁS A PÉTZÉK
FÖLDJÉRE
2015 NOVEMBER 17. •

Z. Karvalics László
CSARNOK ÍVÉN MÁSZKÁLÓ
BOGARAK DICCSÉRETE
2015 NOVEMBER 22. •

Kapitány Máté
VÁROSI KALANDOR
2015 NOVEMBER 11. •

Dian László
BUDAPEST – SURIGAO –
BUDAPEST
2015 NOVEMBER 7. •

Szirmai Panni
CSEND SZÖRNYEK
2015 NOVEMBER 27. •

LIGET

2015-11 november

TARTALOMJEGYZÉK [XXVIII.évfolyam 11. szám]

Kapitány Máté A QUEEN MARY ÚTJA [TÉNYFÉKEZŐ]	4
Kállay Kotász Zoltán A ZOLI VEZET A HELY BEMUTATÁSA	8 11
Z. Karvalics László CSARNOK ÍVÉN MÁSZKÁLÓ BOGARAK DICSÉRETE <i>Nacsinák Gergely András könyvéhez</i>	13
IDEGEN FÖLD	
Fecske Csaba SZIBÉRIA	25
Novák Gábor NYUGATI, A NYUGAT VÉGE	27
Inczédy Tamás JURAJ	33
Handi Péter EMIGRÁNS TEMETŐ	35
Dian László BUDAPEST – SURIGAO – BUDAPEST	36
Csongor Andrea TÚLOLDAL	47
Kapitány Máté VÁROSI KALANDOR	49
Beck Eszter STUPOR MUNDI	53
Victor András IDEGEN VAGY FÖLDI	66
Győri Orsolya MENEKÜLTEK	74

IDEGEN FÖLD

Kelemen Tamás UTAZÁS A PÉTZÉK FÖLDJÉRE	75
Szabó Attila P. S.	78
Somfai Anna EGY PÁR CIPŐ	80
Birtalan Ferenc REALISTA VAGY	84
Jónás Tamás DALLAMOT KERES	86
Czilczer Olga HOL VOLT, HOL NEM...	87
Szirmai Panni CSENDSZÖRNYEK <i>Láng Anna rajzával</i>	88

Kiadja | Liget Műhely Alapítvány
1122 Budapest, Kissvábhegyi út 4-6.
info[kukac]ligetmuhely.com

ISSN 1789-4980

Szerkesztők | Horgas Judit, Levendel Júlia, Horgas Béla
Tervezőszerkesztő | René Margit
Olvasószerkesztő | Bognár Anikó
Tudományos lektorok | Kállay Géza,
Kiss Lajos András, Victor András

Támogató

Kapitány Máté A QUEEN MARY ÚTJA

Liz Everton^[1] összekucorodik a kemény ágyon, egyszemélyes fülkét kapott a harmadosztályon, félretett pénzükből ennyire telt. Nővére, Suzy és annak barátnője, Molly talán éppen a vacsoraasztalnál élvezik a zenekari estét, vagy ki tudja, talán Suzy robotjának jövődöléseit hallgatják. Liz még sohasem aludt külön a nővérétől. A Queen Mary tizenöt órája hagyta el New York kikötőjét, ahová először három éve úszott be teljes pompájában. Mostani indulásakor is ezernyi szájtáti előtt siklott el, háromszáztizenegy méterével kérkedve, a fehér zsebkendők mint a pókhálóba ragadt lepkék verdestek. Liz hosszan hallgatta a búcsúzó rokonok ordításait, a nyílt vízen azonban már csak a sirályok rikoltoztak.

Az óceán hideg gerincén elektromos ingerületként fut végig néhány nagyobb hullám. A Queen Mary tolja maga előtt a

víztömeget, az dühödten habzik és fröcsög. Későre jár, esteledik, a fedélzeten azonban még sokan vannak. A matrózok és a tisztek nem szeretik, ha ekkora a nyüzsgés, próbálják a belső termekbe tessékelní az utasokat. A vacsorát már elkezdtek felszolgálni, hölgyeim és uraim, kiabálja egy másodtisz, és hamarosan hallhatják a zenekar előadását, kérem, kérem, fáradjanak be, kövessenek.

akár hiszed, akár nem

Liz a fülkájében kuporog, a hajó enyhén billeg, ő émelyeg. Minden billenésnél hallja, ahogy a víz a hajó oldalának csapódik, szétterül rajta. Fülkéje takaros, de nem elegáns. Liz feláll, járkál a szűkös térben. Az ovális ablak karcos és párás, az óceán hömpölygését csak ködösen tudja kivenni. Apjuk katonaember volt, de lágyszívú, esténként duruzsoló hangján mesével altatta őket. A gigászi hajó Lizt most arra a cethalra emlékezteti, ami elnyelte Pinokkiót és az apját. Ettől a gondolattól úgy érzi, kevés a levegő a fülkében. Kardigánt kap magára és kilép a folyosóra. A távoli termek felől egybefüggő morajként hallja az utasok dévajkodását. A folyosó üres, egyik fordulójában vödör árválkodik, a takarítónő talán a fedélzeten bagózik. Liz lopakodva lépdél. Kis híján beleütközik egy könnyes szemű kislányba, aki futva fordul be az ívesen hajló folyosón. A gyerek megtorpan, szípig, úgy néz fel Lizre. Arcán vöröslő tűzfolt, befedi homloka egy részét, bal szemét és járomcsontját. A kislány észreveszi, hogy Liz a foltot figyeli. Odakapja kezét, szégyenkezve takarja el a bőrhíbat. Csúfolnak miatta?, kérdezi Liz finoman, közelebb hajolva hozzá. A kislány egy ideig gyanakodva méregeti az idegent, aztán lesüti szemét, és bólint. Liz megfogja a kezét és elhúzza a tűzfoltról. Láttam már ilyet, akár hiszed, akár nem, nekem is volt tűzfoltom. Azzal ráteszi tenyerét a kislány arcára. Csak néhány másodpercig tartja ott, és mikor leveszi, a tűzfolt eltűnik. A lányka megszeppenve nézi Lizt, nem érti, hogy ez a kedvesnek látszó, mégis kísértéként bolyongó hölgy miért tapogatja az ő arcát. Mikor Liz egészen elemeli kezét, és hátrább lép, a kislány gyorsan kikerüli, és tovább szalad. Liz jó darabig bámul utána. Aztán megy ő is tovább.

Újabb fordulónál két matróz és egy pincér beszélget. Liz átfurakodik köztük, lehajtott fejjel, zavartan, ők elhallgatnak, és végigmérik a távolodó kis alakot. Egérke, hallja háta mögül a lány, ezt még nem döntötték hanyatt. Liz elvörösödik, szaporábbra fogja lépteit. Igenis hanyatt döntöttek, gondolja sértetten, de mikor eszébe jut a csinos, ám annál ügyetlenebb kertészfiú, inkább elhessegeti a gondolatot. Vele is csak azért csinálta, mert Suzy is csinálta. Sötét terembe ér. A homályban gépkocsik száza sorakoznak, mint harcra készülő bogarak. Egy középkorú férfi a járművek között bandukol, talán őrzi a gépeket, talán irigykedve gyönyörködik bennük. Lizt nem érdeklik az autók, fél tőlük, mert hangosak, gyorsan otthagya hát a termet. Újabb lépcsőkön szaladva a Queen Mary egy kisebb balkonjára ér. A korlátnál szerelmespár bújik össze, némán figyelik az óceán feketére tátott száját. Liz fázik, megdörzsöli felkarját, ettől úgy fest, mintha őt is ölelgetné valaki. Elszontyolodik, visszamászik a fedélközbe, le a lépcsőn. Az úszómedencéknél találja magát. A medencében néhány idősebb, kövér hölgy lubickol, minden fordulónál csevegnek kicsit, mély hangjuk öblössé erősödik a visszhangtól. A vízről visszaverődő lámpafény lidércként dereng a falon, Liz sokáig csak bámulja, mint akit megigéztek. Az egyik nő észreveszi a lányt, kikiált hozzá, na, gyere, kedvesem, mártózz meg ezekkel a vén bálnákkal. Liz zavartan elmosolyodik, és sarkon fordul. Úgy érzi, megöregedne, ha együtt úszna velük. Megy lefelé, ezúttal hosszán, egyre mélyebbre ereszkedve a Queen Mary gyomrába.

A kazántermekhez ér. Dől a forróság, és a falakat rengetve dübörög a hajó elülső motorja. Liz torkát is melengeti a hőség, mintha a szavanna levegőjét szívna magába. Ettől megnyugszik, szívverése lelassul, törekeny teste, bár nem izzadós, verejtékezik. Mit keres itt, kisasszony?, szólítja meg egy jószágos szemű, őszbajszú fűtő. Talán eltévedt? Nem, rebegi Liz, köszönöm, csak körülnézek. A férfi bajszát rágcsálva figyeli a lányt, először szelíden el akarja küldeni, de aztán vállat von, aztán csak óvatosan a sötétben, kisasszony, ki tudja, mi lopózik ott. Liz biccent és elhátrál a kazánterem elhagyatottabb sarka felé. A hatalmas kazánok ajtaján nagy villanásokkal dörömböl a láng, Liz összerezzen, és csak hátrál, hátrál, mint aki menekül. Lihegést hall, erre megtorpan. A lihegés egyenletes és mélyről feltörő. Liz a hang felé tart. A sötétségből meztelen férfi alakja bontakozik ki, hason fekszik egy ócska zsákon, és azt zokogja, Mamá Jamón. Az Aligátorok ura, személyesen, szól Liz után az őszbajszú, a helyében visszafordulnék, kisasszony. Liz felismeri Dane Lancemore-t, még így is felismeri, vagy így ismeri fel igazán, hisz mindössze egyszer látta, a kulcslyukon át, ahogy nővérét az ágyhoz préselte. Dane számára nem okozott gondot felszökni a hajótestbe. Épp eleget tanult a hajókról, amikor kamaszként a kikötőben dolgozott. El kellett hagynia hazáját, ahol hamarosan talán gyilkosként körözik majd. Nem akarta többé minden köpcös, rövid nyakú férfi helyén John Edgar Hoover üldöző alakját látni. A fűtők és segédfűtők nem jelentették a potyautas érkezését, úgy rajongták körbe a képregényekből ismert férfit, mintha bálványt imádnának. Dane, suttogja Liz, a férfi felkapja fejét, felugrik, és úgy, ahogy van, ágaskodó szerszámmal elkapja a lányt, és a sötétbe rántja. Liz nem ellenkezik.

Pedig tudja, hogy minden fűtő és segédűtő őket nézi.

A főfedélzeten áll, hajnal van, körös-körül a hangosan szuszogó óceán, felszínéből a feltámadó szél fröccsenéseket tép. Liz meztelen, mert Dane széjjelszaggatta a ruháit. Feje kóvályog, mégis könnyűnek érzi magát a hideg levegőn. A főfedélzet teljesen üres, az utasok alszanak, vagy a meleg szalonokban kártyáznak, dohányoznak. Liz talál egy nyugágyon felejtett pokrócot, azt maga köré csavarja. Az imént történtek mintha nem is vele estek volna meg, olyan gyorsan zajlott minden. Liz elpirul. Nézi a felhős eget, csillag alig látszik. Már megint Suzyt utánozta? A kazánterem forróságát még magában érzi. Ahogy ott áll, és hallgatja az óceánt, biztos benne, hogy valami megváltozott. Mint mikor sziámi-ikreket választanak szét, eltávolodik Suzytól.

wikimedia.org

Erőtlen, gyomrát, gerincét, minden egyes szőrszálát megremegtető bögést hall a víz mélyéről. Áthajol a korláton, ismét hallja a bögést, ezúttal jóval közelebről. Valami gyorsan emelkedik a felszínre. Lizben is ugyanígy szakad fel a lélegzet, mélyről, a tüdeje legmélyéről – mikor a vízfelszín széthasad, óriási teremtmény emelkedik a hajnali félsötétbe. Egy kékbálna jött fel levegőt venni, a főfedélzeten álló lány pedig biztos benne, hogy a kékbálnát csak ő látja, mert csak az ő kedvéért bukkant fel éppen itt. A harminc méternyi, nyugodt erőt sugárzó hús látványa felszabadító. A bálna sokáig tágítja tüdejét. Liz nézi, figyel, míg elszédül, előredől, átfordul a korláton, a jeges vízbe zuhan, és csak süllyed, süllyed egyre. A bálna szemében látja tükröződni magát. Úszni nem tud, de próbál megkapaszkodni a barázdált, kék testbe. A bálna szeme közelről korántsem olyan fenséges. Liz próbálja felhúzni magát a barázdákon, de a rettegő bálna az óceán feneké

felé menekül, húzza le magával a lányt.

nyugodt az óceán

Liz a hajó főfedélzetén fekve tér magához. Valaki visszatette rá a pokrócot, de továbbra is meztelen. Feltápáskodik, a korláthoz botorkál. Odalent majdnem sima a vízfelszín, nyugodt az óceán. A fedélzet távolabbi részén egy-két matróz siet át. Liz összehúzza magán a takarót, vajon ők húzták ki, és hálát sem várva otthagyták? A lány rogadozva megy vissza fülkéjébe, egy-két ajtó már nyílik a folyosón, álmos tekintetek lesnek ki. Mikor a fülkébe ér, pizsamába bújjik, és ágyába zuhan. Olyan mélyen alszik, mint soha azelőtt.

A hajóút hátralévő napjaiban Suzy észreveszi, hogy Liz valahogy dacosabb, öntudatosabb lett. Már nem hallgat annyit, sőt, esténként megjelenik a vacsorákon és táncesteken. Suzyt túlzottan leköti saját jövője, így nemigen törődik Liz átalakulásával. Liz érintése még mindig varázslatos gyógyulásérzést, reményteli melegséget vált ki belőle, neki ennyi éppen elég. Bizonyára a hosszú hajóúttól ilyen idegen, végtére is most először aludtak külön.

Mikor a Queen Mary befut Southamptonba, Liz Everton és Dane Lancemore gyereke már szedercsíra formájában halad a méh felé.

[1] A novellafüzér előző részeit lásd:

MOLLY ÉS A GÉPEK SZERELME

VASEMBER

ALIGÁTOROK URA

PAPÍREMBER

felső kép | panoramio.com

Kállay Kotász Zoltán A ZOLI VEZET

– Nézzük csak – kezd el számolni nagyanyám,
ujjait is használva, nevenként kihajlítva egyet. –

A Zoli vezet.

Apuka, anyuka, Józsi bácsi...

– Józsi bácsi nincs ott – igazít helyre anyám.

– Ja, igen, a Józsi nem...

Tehát a Zoli vezet, aztán apuka, anyuka,
idáig három, Lórika, négy... – nagyanyám elakad,

de a listamondás svungja továbbperdíti –,

Tivadar...

– Tivadar? Tivadar az első felesége mellett fekszik!

– Ne zavarj össze! Azt akartam mondani én is, hogy
a Tivadar nincs benne!

Tehát, a Zoli vezet... Anyuka, apuka... Józsi.

– Nem, nem! Előbb nagypapa halt meg, aztán nagymama,
Józsi bácsi pedig az érdi temetőben van!

– Várjál! Nem Józsit akartam mondani –

nagymama visszazárja az ujjait. –

Összezavarsz!

Elmondom, hogy kik vannak a sírban!

A Zoli vezet! – hüvelykujj. –

Apuka – mutatóujj –, kettő, anyuka... – középső ujj –

három... aztán halt meg

Lórika – gyűrűsujj –, négy, pedig nem kellett volna még... és...

– Nincs és. Ennyi. – Anyám sötéten néz. –

A következő én leszek.

– Mi az, hogy te?!

– Az ötödik. – (Igaza lett.)

– Dehogy, én leszek! – háborog nagyanyám.

Kiperdíti a kisujját, megcsippenti a jobbja hüvelyk

és mutatóujjával, és meghúzgálja. –

Már megvan a helyem a többiek mellett!

Ülök, körülöttem a szőnyegen

cowboyok és indiánok laza csapatokban,

az összecsapás azonban szünetel, mert fantáziámat más ragadja el:

Nagyapám, Dr. Szabó Zoltán megy a temetőben,

izmos, dzsonivejszmülleres karjával félrehúzza a zárókövet,

eltűnik a gödörben,

de aztán kidugja a fejét, kezét, int, „gyertek, mutatom az utat!”

dédapám és dédanyám jönnek, Józsi bácsi, Lóri néni, Tivadar bácsi,

bemásznak,

kisvártatva a másik oldalon megint nagyapám bukkan elő,

de már test nélkül,

a test elrohad a földben,

átlátszó szellemtestként szökken elő,

visszaszól a lentieknek: „gyertek!”

majd könnyedén szárnyrakel, elröppen.

Jönnek a többiek, „gyerünk, gyerünk! a Zoli vezet!”

kiáltoznak, kitarják szárnyukat,

és repülnek mind, mind, libasorban az égbe.

– Ne zavarjatok össze! – horkan fel nagyanyám. –

– Zoli megmondta: Rózsikám,
mi már ebbe az életben nem találkozunk!
És másnap meghalt!
Na, akkor elmondom, hogy kik vannak a sírban...

kép | Bálint Endre: Halottak napja

Kállay Kotász Zoltán A HELY BEMUTATÁSA

Körös-körül gödrök, sóderhalmok, összehányt deszkák.
A marokkó-játék pálcikái zuhannak így egymásra,
ha a kéz elengedi őket.

Kapu nem volt.
Mint barlang szájába,
a homlokzaton át beléptünk a lyukba,
térdig érő lépcsők a félhomályban,
hegymászóként feszítve a lábam igyekeztem a nyomukban maradni,
hogy felérjek... ahova fel kell.

Ajtó, tárva.
Már benn kopogtak a lépteik, visszhangosan, szavakkal keverve.

Sehol semmilyen bútor.
Csupasz, hófehér falak.
Idegen illat.
Utolérem őket.
– Menjünk ki az erkélyre! – harsogja apa. – Elképesztő a panoráma!

Az egyik szoba falán vágat, a vágat előtt párkány.
Kirohannak rá,
apám egészen a szélére áll, cipője orra a semmiben,
nővérem is fél lépésre onnét.
– Ehhez mit szóltok? – hadonászik apa. – Sváb-hegy,
Sas-hegy, Gellért-hegy, Várhegy!
Moszkva tér!
Tudtátok, hogy régen a Moszkva tér helyén tenispálya volt?

Megállok a vágatban, a küszöbön, kapaszkodom anyu kezébe.

Hol van innen a villamos?
Háztetőről a neonreklám?
Nincsenek szomszéd házak! Se utca!
Boltok? Cukrászda? És a többi ember?
Gödrök, kupacok, széthányt lapátok... Talicska...
Óriások elhagyott homokozója...
Aztán csak végtelen mező, és a távolban, fák takarásában piros háztető.

– Amíg nincs korlát, nem költözünk be – szól anyám.

Szédelgek vissza, a szobák
padlóján fehér por, léptek nyoma. Különböző méretűek.

Lépcsőház, félhomály,
lefelé még nehezebb menni,
ásít a tér,
szippant, hogy fejre bucskázzál.

Végre lent.
Anyu és apu beszélgetnek,
nővérem jeleket firkál egy hordó oldalára,
szaladok oda, mutatja, hol találta az eszközt. „Kréta.”
Keresek én is, találok, nem fog olyan jól.

– Mikor viszik el a sittet?
Apám válaszolna, de közējük toppanok, felnéznek.
– Itt nem lehet lakni – jelentem ki lihegve.
– Nem? Miért nem? Mondjad, kismester!
– Mert... Mert... – erőlködök, hogy eszembe jusson a megfelelő szó.
Dülöngélnék, tenyerük a hasukon, kacagnak.
Megbolondultak?

Szerencsére nem.
Beülünk a Ladába, és hazamegyünk a Móricz Zsigmond körtérre.

kép | fortepan.hu

Z. Karvalics László CSARNOK ÍVÉN MÁSZKÁLÓ BOGARAK DICSÉRETE

1.

– Mit csinálsz?

– Krisztina barátomnak segíték 15. század végi számadáskönyv borítókötésének megerősítéséhez használt ősnymtatvány-oldalakat azonosítani tudó szakértőt keresni.

– És az miért jó?

– Mert ha sikerül a megfeleltetés, attól fogva biztosan állíthatja, hogy mi az az év és hónap, amelynél korábbról nem származhat ez a számadáskönyv.

– És az miért jó, hogy ez eldönthetővé válik?

– Hát ... mert soha sem tudhatjuk, mi az az aprócska rész-ismeret, amelyre egyszer szükség lehet, hogy valamilyen más rész-ismerettel összekapcsolva jobban megértsük a Múlt egy magasabb rendűnek tűnő összefüggését.

– Mint például?

– Ööö... Nem kell iskolába indulnod? Lekésed a buszt...

2.

1982 februárjában néhai Tarnai Andor a régi magyar irodalom történetét tárgyaló előadás-sorozatát avval a bejelentéssel kezdte, hogy a mai alkalommal *ismeretlen szerzők elveszett műveivel* foglalkozunk.

Hatáskeltő fordulat volna úgy folytatni, hogy erre halálos némaság támadt a második félévüket kezdő ELTE-s diákok között, de nem volna igaz. Addigra ugyanis már kellőképp elhalkult a Piarista-köz legendás, büfével szembeni, keskeny és hosszú félemeleti előadója. Tarnai professzornak ugyanis az volt a módszere, hogy a zsvajt nem túlkiabálta, hanem olyan halkán kezdett beszélni, hogy azt csak az első néhány sor hallja. Emiatt a hátrébb lévők lepisszegték az előttük ülőket, és a hullámszó ritmusában, nagyjából fél perc alatt előállt az órának szabad folyást engedő akusztikus tiszteletteljesség.

Ez azonban mégsem az áhítat, hanem a kihívás csendje volt. Tanárunk olyan ösvényekre vezet minket, ahová a legritkább esetben csörtetnek bölcsészbakancsok. *Hic sunt leones*. Készüljünk a kalandra.

apróbetűs adalékok

Csak hogy a varázsnak gyorsan vége szakadt. A sejtelmesen opálosnak tűnő, fikció-gyanús téma távoli titok-dzsungel helyett valójában filológiai banálisnak mondható, sétatávolságra lévő, elhagyatott vidékre vezet: *a textuális örökség negyedik osztályához*. A figyelem általában művelődéstörténeti tudásunk legfontosabb forrásaira, a név szerint azonosítható szerzők fennmaradt, s így tanulmányozható műveire irányul. Az ő elveszett írásaik, s amit azokról tudunk (címüket vagy tartalmuk töredékeit) apróbetűs adalékok ritkán forgatott kézikönyvekben. S noha evvel párhuzamosan a kánonban olykor fontos szerephez jut egy-egy Névtelen, akinek krónikáját, levelét vagy álnéven kiadott pamfletjét anélkül vonjuk be a hagyományba, hogy a szerző kilétét megnyugtatóan tisztáznánk, az ide sorolható szövegek száma nagyon csekély. Kombináljuk most e második és harmadik osztályt, és beláthatjuk, hogy alig marad valami a negyedikekre: morzsák és üres poharak, azonosíthatatlan kacatok Senkiföldje kivilágítatlan és megközelíthetetlen sarkában.

De ahogy a *Stalker* Zónájának első látásra szemétként azonosított, végtelen lassú kameramozgással elénk táruló víz alatti tárgyvilágában egy idő után valahogy mégis hajdanvolt kulturális objektumok visszfényét látjuk imbolyogni, úgy érkezik meg a felismerés, hogy még ismeretlen szerzők elveszett műveivel foglalkozva is *értékvilágban* bolyongunk. A matéria, amellyel bajlódunk, minőségi. Amit csinálunk, élvezetes, az eredmény hasznos, a felismeréseknek tétje van. Itt minden jelentéssel teli. A legcsekélyebb előrelépéshez is műveltségre, jártasságra, olvasottságra, nyelvek ismeretére, kritikai érzékre, szigorú logikára van szükség. De főleg az Ismeretlen minden oldalról fenyegető sötét szorításával szemben az Erudíció éles fényvel világító zseblámpájára.

Ugyanúgy, ahogy abban a világban, ahová Nacsinák Gergely András kalauzol minket új könyvével.

3.

Hol járunk, milyen Panoptikumban? Körülöttünk titkosírásként megfejthetetlen, de semmilyen ismert írással össze nem vethető kézirat, egy képzelt világ rajzos enciklopédiája, grandiózus fotografikus planetárium. Mágikus szimbólumok, enigmák, emblémák, memóriapaloták, csodakamrák, nem létező, mégis jelentést hordozó szigetek, rejtélyes álomtörténetek, orphikus aranyablák, kitalált, szent, apokrif és mesterséges nyelvek, „költészeti tölcserék”, gondolatokat rekombináló tárcsák, óriáshangyák miatt megközelíthetetlen aranyhegyek, reneszánsz studiok falaira rajzolt oktató tartalmak. Mindhárom Tökéletes Könyv mellett belebotlunk Warburg elveszett, és fényképekről is csak részben rekonstruálható Atlasztábláiba, mindenféle szörny-ábrázolásokba – egy kusza, de rendre összekapcsolódó mintha-világba, amely mégis a valóságból vétetett. *Kísértethistóriákba felnőttek számára*, a szellem beláthatatlan méretű *rendező-pályaudvarának* legkülső vágányain is túl, és még azon is túl, *feleúton álom és logika, mítosz és logosz között*.

metafora-bőrönd

Varázslatos zötykölődés ez, minden oldalon újabb és újabb útravaló-darabkával. Alig tudjuk őket beletuszkolni két súlyos és túlterhelt metafora-bőröndbe. Az egyik a Bábeli könyvtár, a másik a Labirintus. Az egyikben a tárgyiasult tudás kering áttekinthetetlenül, a másikban elveszik az ember. Az egyik az elemi egységgé redukálható kulturális objektumok végtelenségével, a másik a kiút megelégedésére rendelkezésre álló életidő végességével kelt bennünk riadalmat („*nincs az elágazásoknak, tévutaknak, hurkoknak és vakjaratoknak olyan rendszere, amit az elme gondos munkával, ha elegendő ideje van rá, ne tudna felfejteni*”).

A kérdés csak az, hogy mióta tart a romlás, mikor vesztettünk utat, és mire nincs (már) időnk?

4.

Hangulatában a sötét látomások mesterének, Mihail Epstejnnnek, *Az információrobbanás és a posztmodern trauma* szerzőjének [1] jóslataihoz sodródunk közel, aki már húsz évvel ezelőtt még hatalmasabb atomfelhőt kibocsátó információs robbanástól félve „*minden bajok gyökerének azt az aránytalanságot tartja, amely az emberiség mint információ-előállító, és az egyes ember mint információ-felhasználó és fogyasztó között áll fenn. Mivel az egyén már nem képes befogadni az évszázadok során felhalmozódott töménytelen információt, nyomoréknak érzi magát*”. [2]

Csakhoggy Epstejn többszörösen téved, és félrevezeti olvasóit. Torz kiindulópontot igyekszik természettörvényként találni. A labirintust – ahogy Nacsinák oly szépen és aforisztikusan írja – „nem a falak alkotják meg, hanem az elveszettség tudata”. Epstejn pedig maga gyártja le az elveszettség, a nyomorékság érzetének hamis tudatát. Tételének semmilyen köze nincs a valósághoz. Az információ-felhasználók természetének tanulmányozását spekulációval helyettesíti. Nincs és soha nem volt semmilyen ellentmondás az egyéni információfelhasználás és a tudás közösségi akkumulációjának mennyiségi dimenziójában. Soha sem a *minden*, hanem a *szükséges* tudás rendelkezésre állása volt a kérdés. A hozzáférés bárminemű korlátját a meglévő tudáshoz pedig sokkal inkább értelmezik társadalmi, munkamegosztási és érdekeltségi változók, mint a tudás mennyiségének és visszakereshetőségének szubjektív korlátai. Akik valaha is Clavis-t, kulcsot kerestek „minden művészethez és tudományhoz”, mint Nacsinák néhány gondolkodó hőse, azok saját maguk zárták saját magukra az ajtót, életre keltve – Dewey szavaival – egy olyan kompenzációs doktrínát, mellyel magukat vigasztalták gyakorlati tehetetlenségükért és peremhelyzetükért. A valóságtól a szükségszerűen esztétizált világ felé elmozdulva „önelégültségbe menekültek, amikor a tudást túlságosan is fenségesnek tartották ahhoz, hogy megfertőződjék a változás és a gyakorlat dolgaival való érintkezés által”.^[3] Mert „az 'igazság' a fölmerülő problémák megfelelő megoldását, és nem összefüggő eszméknek valamilyen időn kívüli vagy korábbi létezőkhöz, módszertani elvekhez való hozzáigazítását jelenti”.^[4]

kalandregénybe illő

Valljuk be: a humanizmus és a reneszánsz roppant mód kedvezett e „szemlélődő” gondolkodásnak: a megismerés építőkövei még az ókor átszűrt és csak részleteiben ismert absztrakt hagyományából (Arisztotelészhez kötött „nézőközönségi modelljéből”) származtak, miközben már a modern tudományosság megszületése előtt újat és érvényeset kellett volna mondani az átalakulás feszültségével terhes világról. Nem véletlen, hogy Nacsinák panoptikumának kalandregénybe illő, izgalmas szereplői számára a tudás nem a világhoz való alkalmazkodás eszköze, hanem a szellemi létezésnek értelmet adó cél. Eszméiket nem a tapasztalatból, hanem mások szöveggel vagy képpé párolt reflexióiból nyerik. Tevékenységük arra irányul, hogy „új szótárak felfedezésével eleddig rejtett titkokat hozzanak felszínre”.

Ezek már Richard Rorty szavai,^[5] aki Nietzsche és James új beszédmódjában látja a határt, amikortól a gondolkodók „tudatosan felhagytak valamiféle arkhimédeszi pont keresésével, ahonnan áttekinthető lenne a kultúra”. Ebből fakadt, hogy valóban ők lettek „az első nemzedék, amely nem hitte magáról, hogy az igazság letéteményese... feladták az igazság mint a valóságnak való megfelelés fogalmát”. Milyen küldetés-nyilatkozat marad így a filozófia, a tudományelmélet, az irodalom vagy a művelődéstörténet számára? „Használható és jól alkalmazható képeket csinálni”.

Nacsinák a két világ között mozog. Szíve visszarepíti a késő középkorba és a kora újkorba, víziója, még ha kicsit szelídebben is találja, Epstejnéhez áll közel. Mégis magas rendű, minőségi, és jól alkalmazható „képeket csinál” – miközben azért szeretné azokat korábbi idők eszméihez hozzáigazítani. Választott tárgya a titkok és új szótárak letűnt világába húzza – csakhoggy a múlt legvadabb fantáziatermékei is a valóságból vételezik az építőköveket, a képzelet birodalmi is alapvető emberi minőségekre reflektálnak, így expedíciója eredményes: mivel egyszerre felkészült és poétikusan érzékeny, a kultúra tárgyként kihalított kicsinyke részében is tükrözhetővé teszi az Egészet. Még akkor is, ha ebben a világban (mint valamennyire Boccaccio *Dekameronjában* is) a pestissel csak afféle narratív kulisszaként találkozunk, amivel sötétebb tónusúra festhető egy történet háttere, és nem a népszerűt tizedelő szörnyű csapásként, a maga nyers, taszító és rettegést ébresztő mivoltában. Itt Cupido egy rémálomban darabol meztelen asszonyokat, és veti őket kutyák elé, hogy allegóriaként ismerjünk rá a szerelmi érzéketlenségre – míg Milano urai, a Viscontiak – Symonds elmondása szerint^[6] – a valóságban is szadista örömmel nézik, amint idomított kutyáik széttépik emberáldozataikat. A belvedere-i Apolló szobrának másolása helyett nyomorékokat, bénákat vagy

bizarr börtönbelsőket képre álmódó Piranesiben sem érzékeny társadalomkritikust, hanem a város-portrék tömeggyártásába belefáradó művészt kell látunk, aki a Mások és a Mintha világaiban képes magából és „az emberi gondolat korlátaiból” megmutatni valamit.

Ne akadjunk fenn azon sem, hogy Nacsinák úgy láttatja a Múltat, hogy annak *csontszilánkjait hibernálja, relikviává fagyasztja a Modernitás gorgó-szeme* (ellentétben a *kövekkel, amelyek elvándorló istenek elhagyott templomaiból kerítés- és istállófalakba épülve* ébrednek új értelemre). Mert ez csak az egyik arca a Modernitásnak, a számos közül. Az is a Modernitás, amelyik illékony kulturális objektumokat digitalizálva ment meg az enyészettől, tesz közkinccsé, szabadít ki az őrzőhelyekről, helyez új kontextusokba és kelt ezáltal életre. Nem az igazságot keresi, hanem a dolgát végzi. Ha vannak is hiú és önelégült tudósok, a modern Tudományba, mint hivatásrendbe mérhetetlen alázat szorult. Ne feledjük: csak kis részben vétetett a reneszánsz akadémiák és kiadásba bódult filológiai műhelyek mámorából. Bánya- és óraművesek, üvegcsiszolók, alkimisták, felcserek, kertépítők, földmérők és építészek egymásra rakódó tapasztalataiból és innovációiból (is) született. Nem (elsősorban) Váteszek röpítették, hanem szorgos aprómunkások. Szépen mondja Warburg: *„Isten a részletekben lakozik”*. S talán emelkedettebben is, mint a katalán idegtudós, Ramón y Cajal, aki allegóriájában a tudósokat hernyóhoz hasonlítja, akik a Tudás Fájának mérhetetlen lombkoronájában ágacsok és levelek között élnek mindennapjaikat, és csak ritkán adatik meg nekik, hogy a törzset, egy-egy vastagabb ágat, esetleg magát a teljes fát is megláthassák. Weöres Sándor nagyon hasonló képet talál, a csarnok ívén mászkáló bogárét – az „égig érő bércek között járó” emberek csak annyit látnak az egymásba olvadó fent és lent birodalmában, mint a következő lépésükre készülve apró mélyedéseket fürkésző ízeltlábúak.

Igen ám, de ha a hernyó meg a bogár csak a maga mikrokozmoszát látja, ki fogja át pillantásával a fát és a csarnokot, hernyóstul és bogarastul?

Az, hogy a kifejezetten erre szakosított hernyók és bogarak, nem rossz válasz. Mégis, nehéz szabadulni a gyanútól, hogy van egy „mögöttes”, talán metafizikai, talán spirituális, talán csak „másféle” tartomány, ahonnan eltérő válaszok érkehetnek – talán más igazságokra is érzékenyen. És az efféle útkereséseknek is szöveges a kimenete. És olykor jó ezekkel is megismerkedni.

Ami biztos referenciapontként megmarad, az a cselekvő és gondolkodó ember. Teljes joggal érkezik el Nacsinák is ahhoz a kérdéshez, amit fel sem tehetne, ha nem lenne bátor és mindenestül mégis modern: *vajon milyen*

jelentősége marad a személyes elmének a „lassan globális elmévé táguló mesterséges intelligencia korában”?

5.

Brewster Kahle, Kalev Hannes Leetaru, Tom Tryniski, Studiolum. Mintha valamennyien a „bizarr nevek bestiáriumából” léptek volna ki.

Brewsternek,[7] akit személyesen is módomban áll ismerni, az 1996-ban indult Internet Archive-ot köszönhetjük, ahol a 436 milliárd megőrzött weboldal mellett lassan 3 millió könyvet és 1 millió tévéműsört is találunk. Kalev néhány éve a GDELT (Global Database of Events, Language and Tone) projektet indította el, hogy a visszamenőleg is gyűjtött hír-anyagra építve Nagy Adat-technikákkal katalogizálja és értsé/értesse meg/tegye előre jelezhetővé a körülöttünk lévő világot. Mintegy mellékesen dolgozták fel 500 év könyvillusztrációit az Internet Archive angol nyelvű könyv-állományának 3,5 millió oldalából, gondosan ügyelve rá, hogy a képeken szereplő helyszínek földrajzi adatai alapján is kódolják a forrásokat.[8] Tom, a nyugdíjas mérnök kéz alatt vásárolt egy mikrofilm-szkennelő eszközt néhány éve, és szabadidejében elkezdett egyszer már mikrofilmre vitt régi újságokat digitalizálni a nappalijában. E sorok írásának pillanatában 22 millió újságoldalnál jár, ezzel több mint négyszeresen múlja felül a Library of Congress 5 millió oldalig jutó oldalát, a *Chronicling America*-t, miközben látottsága több mint kétszerese a súlyos közpénzekből épülő gyűjteménynek.

felhalmozott kultúr-anyag

Mindhárman könyvtárépítők, még ha digitálisan is. És ha korábban sokkal kevesebb is elég volt az elveszettség és a reménytelenség érzéséhez, akkor mit mondjunk az általuk felhalmozott kultúr-anyag embertelennek tűnő méretei láttán? Micsoda irtózatot csarnokot emelnek nekünk, amelynek ívén fajlagosan egyre kisebbé zsugorodunk?

Mielőtt bárki borzongani kezdene: az említett oldalak csak kis részét teszik ki a Corpus Digitale-nak, az emberiség bitekbe kódoltan tárolt és visszakereshető állománnyá transzformált kulturális örökségének. További kép- és hangkönyvtárak ezrei, fantasztikus magángyűjtemények, térképek, kották, festmények, fotók százmilliói várják a tudás kalandorait. Kéznyújtásnyira.

Ahogy Vannevar Bush 1945-ben jövendölte, mára nagyjából nyomvonalvágók, trailblazerek lettünk,[9] majdnem mindahányan. A varázslat ugyanis nem a megőrzésben, a feltárásban, a leírásban, a közzétételben van. Hanem a kapcsolat teremtésében két vagy több, korábban fedésbe nem hozott objektum között. Elemek szálakra fűzésében, fűrtökbe rendezésében, utak és elágazási pontok kitisztításában. Ahhoz, hogy a néhány releváns elem megtalálható legyen, szükségünk van arra, hogy valamennyi bekerüljön ugyanabba a feneketlen óriásrendszerbe, ahol kizárólag személyes elméknek köszönhetően lesznek kereshetőek (metaadataikon keresztül), s utána személyes elméktől függően rendeződnek az ismeretek új és új alakzataiba, mindig másképp elmesélt történetek részeseiként. Nem kell hozzá bonyolult matematika, hogy kiszámítsuk: ha az egyedi objektumok száma egységnyi, akkor az objektumokat összekötő lehetséges kapcsolatok száma kozmikus nagyságrendre ugrik, szinte végtelenné tágítva azt a teret, amelybe a „személyes elmék” regimentjei válaszok, kérdések keresése vagy pusztá izgalomteremtés érdekében is bemasírozhatnak. Voltaképpen ilyen nyomvonalvágó Nacsinák Gergely András is, csak ő azt mutatja fel nekünk, milyen is az, amikor régimódi, de evvel együtt hiteles módon a Könyv birodalmában tesszük mindezt, pusztá kézzel, eszköztelenül.

Ha eközben mégis kíváncsiak vagyunk a másik birodalomra, akkor látogassunk el *A Wang folyó versei* című Web-oldalra.^[10] A kortárs magyar szellemi közélet egyik csúcsteljesítménye. Itt bibelődik látszatra míves haszontalanságokkal Studiolum (Sajó Tamás) a maga és mások gyönyörűségére. A tartalmas óriás-esszének tekinthető, képek köré szerveződő bejegyzések százai azonban valójában Bush álmát váltják valóra. A végtelenné tágult kulturális teret saját végességük és korlátosságuk tudatában birtokba vevő elmék nemcsak gyűjteményeket gyarapítanak, problémákat ízlelgetnek, téma-mikrokozmoszokat formálgatnak, hanem a műveltség erejével teremtenek időtlen rendet azokban. S ott mosolyognak a képváltások között letűnt idők Jedi-lovagjai, Lull, Gessner, Bruno, Zwinger, Kircher és a többiek, mert látják, hogy amivel egykor magányosan, számtalan ellenerő közepette tusakodtak, az ma sokak közös és felemelő szenvedélye, amelyhez nem kell lemondás és aszkézis. Jól megfér egymás mellett értelem és játékosság, filológiai szigor és derű.

6.

Kapjuk gyorsan kézbe Nacsinák Gergely András könyvét. Utána mindenki azonnal olvassa el, hány nyomvonalvágó és hogyan kapcsolta össze a mormonok földjére sodort, tangótánc-őrült orosz mikrobiológusnak egy argentin dalszöveg egyetlen szavára vonatkozó kérdését a honfoglalás kori avar sírban talált gyerekjátékkal.[\[11\]](#)

7.

Elküldöm a linket a lányomnak is, ha már folyton kérdezzet, hátha megspórolom vele az elmaradt reggeli választ. Ha jó kedvében találok, a táskájába tuszkolom a Nacsinák-könyvet is, elmúlt már tizennyolc, ideje, hogy kőbe harapjon.

[1] A tanulmányt I. Epstein *A posztmodern és Oroszország* című kötetében (Európa Könyvkiadó, 2001. 301–335. o.) Fordító: Goretity József

[2] Ézsiás Anikó összefoglalás-értékű recenziójából
<http://www.forrasfolyoirat.hu/0109/ezsias.html>

[3] Deweyt a Boros János és Lendvai L. Ferenc által jegyzett online tananyag idézi (*Filozófiatörténet általános bölcsészeknek*):
http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/index21e6.html?option=com_tanelem&id_tanelem=307&tip=0

[4] E pragmatista maxima kibontását I. ugyanott.

[5] [Nietzsche, a... Nietzsche, a ...] avagy Rorty felteszi a filozófia alapító kérdését Nietzsche kapcsán) Ex Symposion 1994. december 1. Nietzsche-különszám
http://exsymposion.hu/index.php?tbid=article_page__surfer&csa=load_article&rw_code=nietzsche-a-nietzsche-a-_751

[6] Gian Maria Visconti vadászának, Squarcia Giramónak a nevét is ismerjük: ő tanította be az emberhússal etetett állatokat, míg a herceg „egy holdkóros mohóságával nézte kutyáit, midőn áldozatait darabokra szaggatták.” John Addington Symonds: *Renaissance Olaszországban. I. kötet. A kényurak kora*. MTA Könyvkiadó Hivatala, Budapest, 1881. 68. o.

[7] Róla részletesebben írtam itt:
http://www.itbusiness.hu/Fooldal/publicisztika/Z_Karvalics_Laszlo/internet-kultura.html

[8] <http://www.forbes.com/sites/kalevleetar/2015/09/16/history-as-big-data-500-years-of-book-images-and-mapping-millions-of-books/>

[9] Bush *As We May Think* című írásában (Antantic Monthly, 1945. július) teremti meg a Web of Trails, a kapcsolati pontokból a felhasználók által megteremtett hálózatok fogalmát. A bonyolult ökoszisztéma, a Memex, amely ezt lehetővé teszi, egyszerre a későbbi Internet és a hajdanvolt memóriapalotácskák csillagászati méretűvé tágításának víziója
<http://web.mit.edu/STS.035/www/PDFs/think.pdf> magyarul: *Út az új gondolkodás felé* (Ahogy gondolkodhatnánk) <http://www.artpool.hu/hypermedia/bush.html>

[10] <http://wangfolyo.blogspot.fr/>

[11] <http://magyarnarancs.hu/interaktiv/dobok-neked-egy-payancat-84400>

kép | Anne Hoerter, lensculture.com

Nacsinák András Gergely | [A MÁSIK ÚTVESZTŐ](#)

Fecske Csaba SZIBÉRIA

idegen föld
nagyon idegen
látom nagyapámat ahogy
vonszolja magát a szél
jéghideg folyosóin át
kopott bajuszán komor angyalok
besűrűsödött ezüsfestéke dér
emlékek jégtáblái sodródnak
fejében az áhított otthon felé
ahol keresztkérdésekkel
nyaggatják majd nem ismervén fel
a lepusztult alakban a családtagot
gyámoltalan érvként megmutatják
neki saját sírját ahová hősi halottként
temették jelképesen évekkkel előtte
és ő csak áll csontjaira szúrva bizonytalanul
a semmivé vált időben

kép | Bán Béla: Kéz és arc

Novák Gábor NYUGATI, A NYUGAT VÉGE

Van olyan, hogy minden összeesküszik ellened – morogtam az orrom alatt, miközben kifordultam a szűkre szuszakolt éjjel-nappaliból az aluljáró olaj-, húgy- és verejtékszagtól terhes világába –, zsebemet negyedliteres energiatital doboza húzta, markomban olvadt csokoládé deformálódott, és vette fel ujjaim vonalát –, van, hogy minden összejön.

néhány napom maradt

Azokban a napokban ütött be a kánikula, fejem felett csikorogva mozdultak a csillagok, és kattantak új, a számomra balszerencsés konstellációba. Főbélőm úgy döntött, kipucolja alólam a lakást, így kasszírozva pár milliót, néhány napom maradt csak kiköltözni. Alig akadt ismerősöm a városban – egyiknél elrámolhattam a sufniba a holmijaim, a másiknál-harmadiknál elhéderelhettem egy-egy éjszakát, teltek a napok, új albérlet nem akadt, és egyszeriben azon kaptam magam, hogy nincs hova mennem aznap este.

A Nyugatihoz magától vitt a lábam – mielőtt áttettem volna végleges székhelyem a falusiból a betonplacc-nihilbe, fővárosban jártamban-keltemben, koncertek után, utolsó vonatot lekéső, szívfájdító-részegségemben nemegyszer töltöttem itt, az aluljáróban az éjjelt. Villanatnyi, alkohol-mosta emlékeim voltak csak a helyről – kartonlapon kuporgó hajléktalanok, örök-átutazó román vendégmunkások, a nagy szemű zsidólány, aki Jews for Jesus-szórólapokat és ragyogó mosolyt osztogatott –, de arra emlékeztem, hogy rendőr nem rúgott belém, közteres nem vegzált, emlékeztem, és úgy döntöttem, hiába a benőtt fejem lágya, egy éjszakát kibírok a flaszteren.

Brandon Doran, flickr.com

Esteledett odalenn az állandó villany-világban, az üzletek sorra zártak, nyűtt arcú eladók, lábukban tizenkét óra ácsorgás és lótás-futás, dobozolták-pakolták el az olcsó aluljáró-portékát, zárták a bódékat, indultak hazafelé mint felhúzzható bádogbabák, botladoztak, metró vagy villamos felé, és annyira fáradtan, hogy tán akkor sem torpannak meg, ha rabló ugrik eléjük késsel – viszi őket tovább a lábuk, a nem-gondolkodás és a közöny luxusa.

meg kell dögleni

Végül egy könyvantikvár és egy cipőbolt mezsgyéjén pakoltam le magam, mellettem gitánó vándorzenész szerelte szét hangszerét, számolta soványan csorranó bevételét, nekiindult, masszírozta ujjából a görcsöt és a Keresztapa tucatszor eljátszott főcímdalát, fejét csóválta, és még odavetette az aluljárónak, „meg kell dögleni ezér’ a kis pénzér’!”

Ahogy telt az idő, ritkult a tömeg, a metró egyre kevesebb embert köpött fel magából, előmerészkedtek, akiket addig visszatartott a szégyen vagy a félelem – bánat-bús képű homokos óvakodott át a színen, tekintete a sokat rugdalt kutyáé, minden mozdulatában ott a megugrás lehetősége, ahogy a lelepleződés veszélye miatti félelem is, ahogy elkapta érdeklődő pillantásomat, felcsillant a szeme, társat látott bennem, következő kalandot, élete lehetséges párját? Lemondóan ráztam meg a fejem, ő meg bocsánatkérő-fájdalmas mosollyal odébb állt.

Attila Schmidt, flickr.com

A csokoládét rég elmajszoltam, az energiatartalma hatása múltóban volt, fejem megbicsaklott, szemhéjam nehezült, álom és ébrenlét mezsgyéjén billegve észre sem vettem, mikor a cigánylány mellém penderült, csak mikor már ott állt mellettem, keze a vállamon.

Mondanak a gitánó leányzókról mindenfélét, szemük csillag, arcuk hajnali homály, szívük parázs, láttam már épp elég gally-vékony karú, csipás szemű kamaszlányt, négy-öt szülésbe beleterebélyesedett, mátriárka-szerepbe öregedő, trombitahangú asszonyságot, hogy kétkedve vegyek minden áradozást, mégis, mikor a gesztenyeszín-szemű kishölgy lesimította szoknyáját, hogy csak úgy izzott a szövet, félálomból ébredve-pislogva arra gondoltam, vendégem lehetett minden ömlengés műzsája.

Mellém guggolt, a hajába túrt, rekedt-dorombolóan kérdezte, „Hé, adsz egy cigarettát?”

Legyintettem, nem dohányzom, cigi szál se, pénz még úgy sem – turkáltam a zsebeimben, mit is adhatnék, olvadt-nyomódott félcsomag rágó akadt a kezembe.

A kishölgy köszönte, egy ideig némán csámcsogtunk ketten, aztán felém fordult, a mentol-hűvös sem tüntette el lehelete forróságát, úgy kérdezte, mit csinálok itten.

A válaszra, hogy aludni készülök, kurta hümmögéssel felelt, aztán, mondta, tudna ő szállást, akár egy estre.

Kerítőnek ugyan fiatal volt a fruska, amint guggoltában előredőlt, ujjával ábrákat rajzolt a koszos járólapokra, csikkek-csokipapírok közé, inkább tűnt gyerekeknek, mint asszonynak, de ahogy elnéztem, úgy éreztem, tapasztalt már.

– Fizetni nem tudok – mondatta velem lelkiismeretem, de már tápászkodtam is fel, ő meg vont egy aprót vállacsckáján, rejtelmes mosollyal annyit mondott, ezért a szállásért csak olyat kérnek, aminek hasznát már nem veszem.

a téridő szövete

Felhágtunk az olajfoltos-teleköpködött lépcsőn, bele a forró augusztusi éjszakába – kalauzom fűrgén perdült, rézpénz nyaklánca, vörös blúza villanásait követve is alig tudtam a nyomában maradni, befordult egy szűk, majd egy még szűkebb utcába, mintha minden irányváltással csavart volna egyet a téridő szövetén.

– Miért én?

Úgy nézett rám, mint aki már várta a kérdést.

– Mert szemed van, hogy láss.

Port rúgtam fel, a fejemet ráztam.

– Látni? Ugyan mit?

Kakaskukorékolás, lóprűszkölés – a lány kinyújtott, vézna karjával körbemutatott.

– Ezt.

A változás epicentruma a kis gitánó és én voltunk, a lökés tőlünk indult, és söpört végig a városon. Föld nyelte el, gyom futotta be az aszfaltot, sötétség fojtotta meg köröttünk a közvilágítást, bérházak omlottak a porba, régvolt házak szakadtak fel a földből, nád- és zsindeletetejük kitöltötte a keletkező űrt. Lábunk közt patkány szaladt át, a közelben kuvik szólt, denevér csapdosott. Valahol vizet öntöttek ki nagy toccsanással, a város megtelt neszekkel, emberi zajokkal, éreztem a testek kipárolgását, láttam nyomaikat, hallottam hangjukat – magyar, török, német, arab szavak keveredtek szlávval és a levantei újlatin-habarékával.

deadmind, flickr.com

Emberi arcok villantak fel, testek öltöttek formát, páncél csörömpölt, szurtos kölyök-arc bukkant elénk, tekintetében félelem, tenyér tapadt a szájra, szorította vissza a sírást, aztán sátorponyvák csapkodtak, a szél karavánutak homokját és tevék bőgését sodorta idáig messze délről, kés cikázott a fáklyák fényében, üvöltés, hörgés, mint mikor az oldalba lőtt farkas torkát elönti a felöklendezett vér. Színes selymekbe burkolt alak dőlt el. Kiáltás harsant, fegyver csörrent, férfilábak dobogása döngölte sűrűbbé a homályt.

Valahol messze világítórakéta röppent a magasba, vakító ívet rajzolt. A lány megállt, szimatolt, akár egy pici, éjszakai állat.

– Itt vagyunk.

A ház, amely előtt megálltunk, jellegtelen, fehér falú épület volt, éppúgy lehetett a tizenkilencedik században, mint a huszonegyedikben. Rozsdálló vasajtaján ökölnyi lakat.

– Miféle hely ez?

– Hát csak olyan menedékhely.

épp itt

Keskeny lépcsőn dübörögtünk fel, kettő-négy-sok forduló, átjárók, verejték szagától terhes helyiség, végül egy szobában találtuk magunkat, amit csak az különböztetett meg az eddigiektől, hogy épp itt álltunk meg. A földön ócska matrac, felfeslett huzatából szalmacsomók álltak ki, a fal mellett asztal, rajta kancsó, pohár, borotva, tükör, apró holmik, mind kortalan, az ablak szimpla üvegén, a szakadt muszlinfüggönyön fény szivárgott.

A lány lefekvéshez készülődött, intett, vetközzek, kiszedte fülcimpájából nagy, karika fülbevalóit, az asztalra dobta a nyakláncával együtt. Leültem a matraca, a szétugráló bolhák közé.

– Hol vagyunk?

– Hiszen sejtet régen. Van út, ami más városokba vezet, van, ami más időbe. Mi, vándornépek, megtaláljuk ezeket az utakat. Visz a vérünk...

– És ez a ház...?

– Az időben is vannak pihenőhelyek.

– Azt kellene kérdeznem, mikor vagyunk.

Hajnalodott, az égen még ott volt az Esthajnalcsillag. Mellettem a lány hason fekve aludt, belesüppedve a verejték-, cigaretta- és kávészagú párnába. Feltápázkodtam, az ablakhoz léptem, kitekintettem a szürkületbe. A város némán, mozdulatlanul álmodta egyszerre sok száz, különböző idősíkbeli önmagát.

Inczédy Tamás JURAJ

A tömött 7-es busz túlsó végében megláttam Jurajt. Épp akkor szállhatott fel. Intettem neki, de nem vett észre. Próbáltam közelebb férkőzni. Ahogy átvágtam magam a tömegben, sorra potyogtak be régi közös emlényeink, melyeket az Egyenlítő környékén éltünk át. Túlzás volna barátságnak mondani, inkább ismerősök voltunk, de tény, hogy sok mindenben mentünk keresztül együtt és mindig jól kijöttünk.

Évek óta nem láttam. Legutóbb a trópusokon találkoztunk, épp nősülni készült, és bár örültem, hogy összefutunk, annyira részeg voltam aznap, nem lehetett tartalmas beszélgetés.

Azóta van két fia, jó a házassága, legalábbis ezt hallottam.

Amint haladok előre, két könyök közt ismét meglátom egy pillanatra. Ő bezzeg nem sokat öregedett. Irigységgel vegyes öröm van bennem. Juraj mindig élvezte az életet, s közben nem hódolt szélsőségeknek.

összetéveszthetetlen

Jó lesz beszélgetni veled. No de épp itt? Magyarországon, egy tömött buszon? Remélem, ráér, és beülhetünk valahová. Már közel vagyok, szépen nyílik előttem a tömeg, pár pillanat és üdvözölhetem. Igen, ő az, összetéveszthetetlen, ahogy a kézfejét tartja, miközben magyaráz. Megtorpanok. Tulajdonképpen kinek is magyaráz ilyen elmélyülten? És mi ez az egész?!

A másik keze egy fiú csípőjén van.

Eddig oda akartam férközni, most már bújok az emberek közé, nehogy észrevegyen. Hallom a hangját, valóban az övé és...

... és magyarul beszél. Képtelenség. Mikor találkoztunk utoljára? Négy éve? Akkor egy kukkot sem tudott magyarul, illetve poénból bemagolt annyit, hogy *gyere baszni kukoricásba*. Azóta megtanult volna rendesen? Képtelenség.

Keresem a felületet, ahol megcsíphetném magamat, hogy felébredjek, kézfejemen csavarom a bőrt, és ezzel egy időben a jobb lábfejemre is rátaposok bal sarokkal, de semmi, csak a sima fájdalom. Kétség sem fér hozzá, ez a valóság. Nem azért nem merek odalépni hozzá, mert meleg, vagy biszeksz, vagy nemtudommi, hanem mert mégis, mit mondjak ebben a szituációban?! Azt, hogy helló, Juraj, hogy vagy? Régen találkoztunk, asszony, gyerekek?

nem lehet Juraj

Eldöntöm magamban, hogy nem ő az, hanem valaki, aki nagyon hasonlít rá. Hiszen van ilyen, egy alkalommal saját magamat láttam vonatra várni a Keletiben, arrogáns voltam és flegma. Igen, ez a srác nem lehet Juraj, hisz Juraj egy távoli szigeten él boldogan a feleségével, három szónál nem beszél többet magyarul, és igen, ahogy jobban megnézem, ez az illető itt fiatalabb is nála. Egy szó, mint száz, ő nem Juraj.

Ekkor buszmegállóhoz érünk, az ajtó nyílik, és ő kilép a sráccal. Egymás kezét fogva haladnak, olyan lassan, hogy szinte állnak.

Az ajtóhoz lépek, bámulok kifelé. Ő megérzi, hogy valaki figyeli, visszafordul. A busz ajtaja záródik, mi meg végtelennek tűnő távolságból nézzük egymást.

kép | Ahmed Mahin Fayaz, flickr.com

Handi Péter EMIGRÁNS TEMETŐ

Cementgyár és papírlerakat
közé nőtt ez a temető
Közép-Európa vérfürdővárosaiból
birkanyájakkal hullámozó
ausztráliai tájba.
Csupa nem idevaló halott;
árulkodnak
a fordított nevek.
Kapaszkodik – ügyetlenül bár –
a távoli nyelvet őrző
makacs ékezet.

kép | Ország Lili: Kóró

Dian László BUDAPEST – SURIGAO – BUDAPEST

Tudtad jól: ez az érintés nem hazudhat.

Mert a szívnek húrja van.

1.

Az aunti

az ágy szélén ült, lába a manikűrös nő bokáján, aki a földre telepedett, festette az aunti lábujj-körmét. Pirosra. Búzlótt az egész a kivagyiságtól, hogy ő majd holnap megmutatja, pontosabban holnapután, mert a busz másfél napig megy Surigaóra, hogy ő majd megmutatja, ő vitte valamire, vagyis nem is ő – a családjá, mert itt nincs én meg te meg ő, itt csak család van, és magába szippant mindent, azt is, aki ide született, meg azt is, aki nem.

a tájfun

Hogy ő majd megmutatja, hogy az ő férje nem a rizsföldeken dolgozik, nekik nem kell háromévente bankhitelt felvenni a földre, mert a tájfun megint elvitt mindent, mindent, ami mozdítható, csak a puszta falak maradtak meg, néhol bedőlve, tető, jószágok sehol, ő takarít egy bárban, a férje triciklisofőr, jobb napokon akár nyolcszáz pezót is megkeres, és egy ideje csak jobb napok vannak, mióta Miguel a lányával él. From Spain.

A gyerek itt nemcsak az apa, de az anya nevét is felveszi: Aluyog. Mark Aluyog Tuano. De a Tuano nem fontos. Csak egy kis kunkori hullám az n felett, hogy Tũaño, de ahol az ID kártyát kiállítják, még ott is tudják, hogy valójában a Tuano nincs is. És lehojgják a kis kunkort.

És tényleg nem volt Tuano. Napközben a kukorica földeken dolgozott, míg az Aluyog otthon trónolt a ház előtt az asztalágyon, tudta, hogy ami itt az övé, az az övé, és nincs az a szupertájfun, ami elszippanthatná tőle, a férjének pedig csak a pálmabor maradt, elnézően mosolyog rajta, mikor az kappanhangon dajdajol, már senki sem érti, mit mond, csak mosolyognak rajta a szomszédok is, és finoman kiveszik a kezéből a macsetét, jobb lesz így.

Rawen Balmaña, flickr.com

2.

Mahal.

Waray-waray nyelven: drága. És itt minden drága. Egy kiló rizs 40 pezó, nálunk sem sokkal több, mahal, az epilepszia gyógyszerét szemenként árulják, mahal, egy szem 60 pezó, nálunk csak 10 pezó, mahal, kilencéves kora óta, és most huszonkilenc, sose volt rá pénz, vigyük kórházba, mahal, hogy kivizsgálják, hogy felírják a gyógyszert, szemenként, mahal, heti nyolc, tíz rohama is van, napokig nem tudja, ki ő, mahal, nem tud semmit, mahal, nothing, nothing.

És ráborul az ágyra, és fogjuk a vállát, hogy ne üsse be magát, kék és zöld a homlokán, a szeme alatt a bőr.

mahal

Drága, drága, neked itt minden drága, mahal, mert külföldi vagy, from Amerika, mahal, nem from Hungary, mert itt nincs from Hungary, mahal, csak from Amerika van meg from Korea, de te nem Koreából jöttél, tudom, mahal, te Amerikából jöttél, mahal, vigyük el a kórházba, nem tud magáról nothing, mahal, ezért drága itt neked minden, drága, azért kerül neked a százpezós taxi hétszázba, de én majd vigyázok rád, drága, látod, már két szót is tudsz a nyelvemen, hogy a mahal: drága, meg még egyet, csak még nem tudod. Hogy waray-waray nyelven a waray: nothing.

So this life you choose, mahal.

3.

No happin-happin,

mert ez odament, hogy nem érti, hogy mi van, és kérdezte attól, hogy mi történik?, what happen?, de a happin meg waray-waray nyelven matrac, az meg csak rázta a fejét és mondta, hogy nincs matrac, there is no happin-happin és nevetett a szójátékon és még sokszor elmondta, hogy no happin-happin és csak egy vékony matrac volt, azt tették az ágyra, csak két ágy volt két kis hálóban, lécekkal meg bambusz rudakkal meg szekrényel meg lógó ruhákkal elválasztva, azok mögött a nővér lakott, egy szem hatvan pezó, mahal és az már az olcsóbb helyettesítő, mahal, és nappal csak járkált a lógó ruhák egyik oldaláról a másikra, kivette, mint egy lassított felvételen, kibontotta, nézte kifejezéstelen arccal, what happin, no, there is no happin-happin és Dahlia, a kislánya nem szerette, sose bújt hozzá, mert no happin-happin és kint aludt az előtérben, a kőre terített gyékényen, ahol az Aluyog meg a Tuano.

És mi oldalt fekvé aludtunk az ágyon, mert másként nem fértünk el rajta ketten, egymásba simultunk, éreztem az ágyléceket az oldalamban, és amikor már nagyon fájt, egyszerre fordultunk meg és aludtunk el egymás ölelésében újra.

Rawen Balmaña, flickr.com

4.

Well, we are in the same club,

mondja Miguel from Spain, egy hajóban evezünk, de ez a hír nekem is új, mondja, derűs, neki már van gyakorlata, nekem még nincs, én ezt nem fizetem ki, mondom, ő se, mondja.

Hatszáz-hatszáz pezó lett volna, aztán persze kicsivel több, aztán még több, aztán ki tudja mennyi. They think, you are a walking bank, azt hiszik, még a bőröd alatt is pénz van, mondja Miguel, az uncle lányának a barátja, from Spain, jön a gyerek, már kerekedik a barátnő hasa, volt egy előző barátnőm is, mondja, ott nem fizettem, a második héten ellopták az összes pénzem az anyjáék.

Van gyakorlata. Pénzt sose adjál. Ha kajára kell, menj velük, vedd meg te. Egyszer adtam nekik, mondja, mire az uncle már aznap felhagyott a munkával. Triciklisofőr, nincs utas, panaszkodott, nem megy a bolt, esik, csak ült itthon egész nap.

Dzsízisz Krájsz

Az uncle az asztalnál ül, nem tud angolul, nem érti, miről beszélünk, zsíros arccal mosolyog, feltűrt trikója alól kilóg a hasa, békésen nézi, ahogy Miguel gyerekei az előző házasságából from Spain, most nyári vakáción itt, fel-alá rohanganak a szobában, cipővel dobálják a falat, csak akkor kiált fel, amikor a bibliát cibálják a házi oltárról, a felöltöztetett műanyagbaba Jézus mellől, noo, that is Dzsízisz Krájsz! kiált fel, és veszi ki ijedten a kezükből.

Holnap majd lesz egy kis mosolyszünet, mondja Miguel, aztán mosolyogva bejelenti, hogy nem fizetjük, hogy buszt béreljünk a nagymamához, s derűsen számolja ki nekik, hány tricikli kell és melyikbe ki szálljon a gyerekeivel.

Mi itt maradunk. Ő a barátnőjével, én Markkal.

5.

Mikor délelőtt

együtt ebédeltünk a kantinban a kórház mellett, ahol ápoló, kérdezte, meglátogassuk-e este a nagyanyját, itt lakik nem messze. Persze, látogassuk meg. Kis rózsaszín, helloKittycicás táská van nála, műanyag dobozban rizst vesz elő, rendelünk mellé húst meg valami főtt zöldséget, kólát, hatvan pezó.

Itt szoktál ebédelni? – kérdezem. Nem. Hát hol? A fogászaton. A pedia mellett. Ott csak délig van rendelés. Ilyenkor üres. Mit? – kérdezem. Hát ezt, mutat az üres rizsre a műanyag dobozban.

ki fizeti?

Aztán este mégse a nagymamához mentünk, hanem haza az uncle házába. Mindenki mosakodott, öltözködött. Ők is jönnek? Ők is. És mivel megyünk ennyien? – kérdezem. Nem tudom, mondja. Hát kérdezd meg. Megkérdezi. Busszal. Kibérelünk egy buszt. Kibéreltek egy buszt? – nézek rá. Aha. És az mennyibe kerül? Nem tudom. Megkérdezi. Ezerkétszáz pezó. Meg a sofőr bére. És ki fizeti?

Maga a megtestesült ártatlanság, ahogy néz rám.

Hát te. Meg Miguel.

6.

Bayed po,

mondom. Fizetek és a pénz tenyérrel tenyérre jár a sofőrig, azután tenyérrel tenyérre a visszajáró. Megállók nincsenek, csak intesz, megáll, hátul felszállsz, a fejed mindig bevered. Előre görnyedsz, két oldalt két pad, görcsösen kapaszkodva befurakszol az első szabad helyig, benyomod magad két test közé és magadhoz szorítod a táskád.

Amikor pedig fizetsz, azt mondod: bayed po.

Bayed po és papucsot veszünk, hogy abban menjen dolgozni, 150 pezó, aztán Surigaón a második nap beleragad a sárba és lejön a talpa. Aztán újat veszünk, meg cipőt, nincsen cipője, csak egy műanyag valami az ápoló egyenruhájához, mintha körbe fröccsöntöttek volna egy lábat valami fehérrel, s öt perc után forr benne a lábfejed. Pólót veszünk, nadrágot, ápoló egyenruhát veszünk a piacon, lealkudja 300-ról 250-re. Bayed po. Fehér felső, fekete alsó.

Az utcán is abban jár, nincs másik ruhája. Könnyű öltözet, de nem szereti. Ugyanezt a színt hordják a masszörök is.

De ő nem masszőr. Nem akarja, hogy annak nézzék. Egyéves esti sulit végzett. Ő professional. Ápoló. Felveszi a beteg adatait. Vérnyomást mér. A műtőben asszisztál.

A főnővér kiabál velem, ha rossz nevet ír a kartonra. Mindig kiabál. Nem szeretik. Stressz. Sose baszták meg rendesen, mondom. Nem érti.

Furcsa stílusa van a főnővérnek. Ülve is kihúzza magát, haja szorosan a fejére simul. Nett. Velem nem kiabál. Én is ott vagyok délben a fogászaton, amikor Mark elkéredzkedik. Surigaóra akarunk utazni az anyjához. Két éve nem látta. Elengedi. Egy hét szabadság. Megöllek, ha nem jössz vissza, mondja.

Ville Miettinen, flickr.com

Manila–Surigao–Manila.

Repülővel megyünk. Megveszem interneten a két jegyet. Bayed po. Hétezer pezó. Még sose ült repülön.

Surigaóból két órát megyünk busszal, aztán sötét van, tricikkel megyünk, aztán elfogy a betonút, a tricikli földúton megy, ráz, aztán elfogy a földút is, csak két keréknyom, közte félméteres fű, két oldalt rizsföldek, csillogó víz. A tricikli folyton lefullad, nagyokat dob a kátyúkban, köveken, beverem a fejem, I am dying, mondom, nevet, puha tenyerét a fejtetőmre simítja, fogja, hogy ne üssem be.

Aztán egyszer csak megérkezünk.

Az anyja nem tudja, hogy jövünk, Mark nem mondta neki, I want her to get shock, azt akarom, hogy sokkot kapjon, de az anyja tudja, hogy jövünk, egy árnyék lép elő a sötétből, valamelyik uncle vagy aunti megtelefonálta. Mark odafut. Ölélés.

Megfürdünk és odaadjuk az ajándékokat. Hússal vártak. Az anyja örül. Elégedetten mér végig. Öld meg, ha más kell neki, mondja Marknak.

És mosolyog.

8.

Hosszában egy deszkaszál

az alig magas töltésen és két oldalt a vízben álló rizsföldek. Csak egy járásnyom széles, Mark biztos léptekkel megy rajta, én nem. Elvesztem az egyensúlyom és belelépek a rizsföldek vizébe, térdig süllyedek a meleg iszapba.

egyensúlyozom

A mélységnek itt fogása van. Melegen öleli körül a lábam a nyálkás iszap, érzem, szívna lejjebb is, ha ránehezednék. A másik lábammal a keskeny földszávon guggolok, a deszkán. Azon egyensúlyozom, közben Mark karjába kapaszkodom, erőlködöm. Az iszap nem engedi a papucsomat, a talpára tapad, begömbített lábujjaimmal kapaszkodom az ujjak közötti oszlopocskába a pánton. Meleg, sűrű nyálka folyik a talpam íve és a papucs homorúan feszülő gumitalpa közé.

Aztán szinte hallom, de nem hallom, csak képzelem: a vákuum cuppanása, ahogy az iszap enged.

9.

Gongütés.

A kivetítőn Kalmár Pál, a retus nőiessé lágyítja a vonásait. A harmincas-negyvenes évek népszerű slágerénekese, a Szomorú vasárnap előadója, az ötvenes években a Budapesti Szerelőipari Vállalat köszörűse.

Érdekesség! A telefonszáma a harmincas években: 1-452-92.

Gongütés.

– Ó, a gyerekkorom! – suttogja Ilona Péterné a székszomszédjának. – Megvolt gramofonon. A nagyszüleimnél.

‘Ne nézzon úgy rám
a fekete szemével!’

– Vacsora után az összenyitott nagyszobában tangózott a társaság.

‘A szívnek húrja van,
jajj!
megszakad!’

Ilona Péterné most a műtőasztalon fekszik, a népszerű slágerénekese fölé hajol, kis dobogón áll, a műtőlámpa valóságosan fehérséggel szórja be az arcát. Felhangzik a harmadik gongütés és

Kalmár Pál a gyakorlott sebész rutinjával tárja fel Ilona Péterné mellkasát.

– Érfogót. Tamponálás. Csipeszt.

Ilona Péterné szíve a nyitott mellkasban dobog. Kalmár Pál egyetlen gyors metszéssel nyitja meg a szívburkot, vágja át a szív izmait, feszíti szét a rétegeket.

A homlokán kamera. A kivetítő mutatja, hogyan pásztázza Ilona Péterné szívének sötét zugait.

És a hús mélyén rózsaszín szalag sejlik fel. Ilona Péterné szívének a húrja. A népszerű slágerénekes rázoomol. Fehéres, meztelencsigára hasonlító kis izmocskák feszítik a húrt a szív falánál.

– Látják? – tekint a kivetítőről a közönségre. – A szívnek húrja van.

Ville Miettinen, flickr.com

10.

És most

Ilona Péternére mutat a széksorok között.

– Kérdezhetek? – néz rá a harmincas-negyvenes évek népszerű slágerénekesére.

– Igen – suttogja Ilona Péterné átszellemült mosollyal az arcán. – Most tessék kérdezni.

– Ilona Péterné, tőlem miért nem kértél pénzt?

– Mert te meglátogattad a családomat.

– Hm – emlékszik a harmincas-negyvenes évek népszerű slágerénekesére –, hogy először válaszoltam nekeda gayromeón, onnantól nem adtad fel. Tudtad, mit akarsz.

– Nem is akartál találkozni velem – folytatja Ilona Péterné. – Hogy még csak tizennyolc vagyok. Te meg ötvennyolc. Túl fiatal. De írtam. Újra és újra. Segíték olcsó szobát bérelni. Sms-t küldtem. Talk with me, i am in stress in the hospital. Beszéljess velem, olyan stresszes itt a kórházban.

– Kórházban ápoló – bólint a kivetítőről a közönség felé a harmincas-negyvenes évek népszerű slágerénekese.

– Nurse attendant. Egyenruhát hordunk. Péntekenként világoskék műtőruhát. Abban jöttem el. Nem volt másik ruhám. Csak a kis rózsaszín helloKitty-cicás táskám.

Zavarban voltál. Én is. Menjünk valamerre. Sétáljunk! Átvágtunk a Park Streeten, a mulatók utcáján. – Akarod, hogy bemutassalak a nagybátyámnak? Akartad.

A következő sarkon volt a bank. Annak az aajtájában állt. Biztonsági őr. Esetlenül fogtatok kezét. Kerültétek egymás tekintetét.

De vérszemet kaptál. Vigyél haza – mondtad. – Mutasd meg, hol laksz. Megleptél. Csekkolni akarsz? – kérdeztem.

Sült csirkét vettél 300 pezóért, hogy ne menjünk üres kézzel. Gyors, gyakorlott csapásokkal darabolták fel. Szárnyak le, lábak le, és csak egy barna kocka a zsírpapír közepén. Már hajtották is köré.

nem hazudhat

Átvágtunk az úttesten, elveszítettnek érezted magad a túlközlő forgalomban. Ekkor karoltam beléd először. A karodon érezted a bőröm puha melegét. Hirtelen szállt el minden félelmed. Tudtad jól: ez az érintés nem hazudhat. Mert a szívnek húrja van.

Puha méhviasszá olvadt minden ellenállásod. És mégiscsak felvittél a szobádba. Én pedig játékosan nyomtam bele a hüvelykem az engedelmes anyagodba.

És gyors mozdulattal húztad le a lepedőt – teszi hozzá a népszerű slágerénekese –, és mostad le a csap alatt a barna foltot. Ahogy néztelek, tudtam, nem kell szégyellnem magam.

11.

Még csak tizennégy volt

és tudta: ő nem a földeken fog dolgozni. Tanult. És Surigaóban naponta másfél órát gyalogolt az iskolába. Aztán az órák után vissza. És ha meglátott egy fehér férfit, mosolyogva kacsintott rá.

– Elfordultak. Ignoráltak. De ő nem. Felvitt a szobájába. Ötvennégy volt. Angol. Fáj. Négyezer pezót adott.

– Abból háromezret odaadtam az anyámnak. Kerestem. Egy férfival voltam. Sokkot kapott.

– Utána két évig nem próbálkoztam. Aztán egy kanadai. Ötezer pezó. Meg egy másik kanadai. Az is ötezer. Aztán feljöttem Manilába. Azóta nem volt senki. Csak te. De te eljöttél a családomhoz.

Egy szálloda előtt ültünk. Odabent medence is van. Feszített víztükörrel – mondtad vágyódva. És én tudtam: voltál abban a hotelben is. Itt, Manilában.

July Dominique, flickr.com

12.

Egymáshoz szorulva

feküdtünk a vakolatlan szoba egyetlen matracán – az uncle háza mellett béreltem szobát.

szeretgette

És játszott. Játékokat töltött le a telefonomra. Plants vs. Zombies. A kert és a zombik. Kis palántákat ültetett. Kapálgatta, öntözgette: szeretgette őket. Aztán egyszer csak jöttek a zombik. Előreesett vállakkal, élettelenül lógó karokkal. A virágok pedig lóttek. Fújtak, spricceltek. Mindenféle trükkjeik voltak. És a zombinak először a fejük esett le – némelyiken mókás vödör volt sapka helyett –, aztán a kezük szakadt le egymás után. Még pár bizonytalan lépés, s a testek az ágyások közé dőltek.

De ha nem figyelt oda, csak egy pillanatra is: odaértek.

Aztán csak egy halk pukkanás: felfalták a virágokat.

13.

Welcome to the Park Street!

– kiáltják utánam. Talán egy masszörlány, talán egy ladyboy. A piroslámpás negyed forgatagán vágok át. Hajnali egy van. A bárók előtt kifestett lányok. Odajönnek hozzád, beléd karolnak. Mosolyogva vonszolnának a bár felé. A bejáratokat vastag függöny takarja. Fifth Harmony. A hónap slágere. Dübörög a lefüggönyözött ajtók mögül. Néha kicsap az éles, fehér fény bentről.

Uh huh I'm worth it. Gimme gimme I'm worth it. Give it to me, I'm worth it. Baby, I'm worth it.

Túl fiatal fiúk kínálják nyakukba akasztott tálcáikról a cigarettát. Máskor lopva húzom végig a tekintetem a meztelen, ritkásan szőrös lábszárakon.

Fáradt arcú, ötvenes-hatvanas, fehér férfiak jönnek szembe. Méreteresre hízták magukat. Tizennyolc-húsz éves törékeny lányok csimpaszkodnak a karjukba. Három fiú támogat egy öntudatlanságig részeg külföldit. Alig tudják megtartani a lábán.

Már nem szorítom magamhoz a táskámat az útlevelemmel. A bankkártyámmal. Kezdek megnyugodni. Nem talált meg senki a nyomornegyed sikátoraiban. A jeepney is közlekedett még. Felfértem. A Park Street másik végén pedig már ott a McDonald's. Mögötte meg a szállóm. Ahonnan egy hónapja jöttem el.

Markkal.

European Commission DG ECHO, flickr.com

14.

Csak bedobáltam a holmim a bőröndömbe.

Aztán leültem egy utolsó cigarettára. A falat néztem. A vakolatlan, szürke téglákat. Amelyekből állandóan peregett az apró szemű por. Minden este le kellett söpörni a matracunkat. Reggel meg lemosni a hátunkról. Tíz-húsz év és szilikózis. Aztán tüdőrák. A harmadik vezető halálok az országban. A negyedik meg a cukorbetegség. Ő is cukorbeteg. Az állandóan üres rizstől.

Felszabadultan nevetgél a telefonjába. Nem érdekli, hogy elmegyek. Mondta: menjek csak. Még a barátai is kérdezték. Ha fehér pasija van, miért egy ilyen lyukban lakik?

– You are too cheap! Nincs pénzed! Nekem pénzes pasi kell!

tervei vannak

Egy hónap és kinyílt előtte a világ. Tervei vannak: Peter Taylor. Facebook. Ausztráliából. Vele szállodában lakhat. És Manilába hozhatja az anyját meg a nővérét.

Most már tudja, mit akar.

És azt is: mennyit ér a tizennyolc éve.

A cementpadlóra dobom a csikket.

És némán húzom be magam mögött az ajtót.

Csongor Andrea TÚLOLDAL

Azokról akarok beszélni,
akik villamosmegállóban,
vasúti peronokon, sötét zugokban,
pályátlan bolygóként keringenek,
lassú bolygással, sehol hozzá a Nap.
Fejüket vakaró, motyogó, toporgó
önvilágukba záródott emberek.
Fejükben bennszülött a gondolat.
Holdudvarukban láthatatlan nép.
Népség.
Szeretetlen vesztesek?
Felfedezetlen tájak?
Borzadva nézett idegen világ
– ott, a félelem túloldalán.
Odaát.

És mégsem róluk beszélek,
megint rólad.
A minap fölöttem voltál.
Nem a megállóban, és nem a peronon.

Szemed szemem fölött
néhány centire csupán. Nem távolság.
Szivárványhártyánk színei
összefolytak. Barna tenger.
Romantikus képzet, sőt: -társítás.
És néhány nap múlva
a kormányra hajolva
arcod indulattól árkolt,
zord, vulkanikus táj.
Távoli, kihalt vidék,
ráhűlt hamu.

Nem a peronon és nem a megállóban,
mégis ugyanúgy az voltál:
idegen, kikötő nélküli világ.

Odaát.

kép | [murielle29, flickr.com](#)

Kapitány Máté VÁROSI KALANDOR

Harmincéves vagyok, éppen ma, így aztán nyugodtan állíthatom, hogy még előttem az élet. Végiglépdelek a gangon, a lépcsőházban penészes, torokkaparó szag fogad. Minden ismerős, mégis idegen, egy pillanatra elbizonytalanodom, jó helyen vagyok-e. Lehet valami a térdemmel, sajog a lépéseknél. A térdkalács alatt, a sípcsontonál már tizenéves korom óta van egy csontos kinövés, orvos barátom diagnózisa szerint Osgood-Schlatter-féle térdbetegség, talán emiatt fáj most is. Fogom a korlátot, úgy megyek le az utcára. Odalent nagy a hangzavar, a sűrűn parkoló autók takarásából kiugrálnak a gyalogosok, hogy átsiessenek a szűk utca túlsó felére, a hirtelen fékező autók meg dudálnak rájuk veszettül, és persze anyáznak is.

Nem tudom, hol vagyok, lövésem sincs, a magas bérházak tövében zöldséges standok, ordibáló emberek, forgalmas utca, galambürülékes-kutyaszarus járdák, antikváriumok, játékboltok, dohányüzletek – nagyváros lehet. A zebránál várakozom, hogy zöldre váltson a lámpa. Mellettem népes család, hangosan csevegnek, mégsem értem, mit mondanak, csak tompa zagyvaságok ütnek meg a fülem.

a Marson

Elnézést, szólítok meg egy csinos csajt, ne haragudj, meg tudod mondani, hol vagyok? A csaj rágózik, végigmér, mintha el is mosolyodna, talán bejövök neki, ki tudja? Ahogy így elnézlek, a Marson, papa, a Marson vagy. Pajkosan rám kacsint, és előreszalad, zöld a lámpa. A rövid szoknyája alatt látom a fenéke alját. Megpróbálom utolérni, de a térdem nem engedi. Épphogy átérek, mire pirosra vált a lámpa. A Marson, tűnődöm, miért pont ezt mondta. Lehet, úgy nézek ki, mint aki be van állva? Nem aludtam sokat, az biztos, mostanában alig alszom. Megdörzsölöm az arcom, hátha felfrissülök.

Egy kisboltban kávékat kérek, a magyar nyelvet értik, ez biztos, de valahogy mindenki olyan elkenten, alig érthetően beszél, így abban sem vagyok biztos, hogy ez valóban Magyarország. Valamiről lemaradtam? Talán gyarmatosítottunk egy országot, és a helyiek még csak törnek a nyelvünket?

Maiara Bolsson, flickr.com

Piachoz érek. A nyüzsgő embertömeget áthatolhatatlan falnak látom, óvatosan, apránként haladok előre, ahol két ember között rést látok, oda befurakodom. Van, aki hátrafordul, és észrevesz, sokan félre is állnak az útból, sőt, van, aki a sorban is előrébb enged. Kóvályog a fejem, mi volt abban a kávéban? Csak nem bedzsináztak? Megtapogatom a zsebem, a pénztárcám megvan. A mobiltelefonomat is megtalálom, de az okostelefonom helyett régi, nyomógombos vacak akad a kezembe. Tehát valaki mégiscsak kizsebelt, és ezt csúsztotta a helyére, nehogy feltűnjön, könnyebb lett a nadrágom. Körbenézek, hátha kiszúrok a tömegben egy gyanús pofát. De túl sok a gyanús pofa. Morgolódom kicsit, egyébként is éppen sorra kerülök, most már nem akarok kiállni, és újra várakozni. Mit tetszik kérni?, kérdezi egy fiatal eladólány, csúnyácska, de kedves az arca. Nyugodtan tegezz, mondom neki, nem vagyok annyival idősebb. Mikor ezt kimondom, mintha csak magamat akarnám megtréfálni, elvékonyodik és megbicsaklik a hangom. Megköszörülöm a torkom. Három körtét kérek, mondom aztán. Mást szabad lesz, csókolom?, kérdezi a lány, én fejemet csóválva fizetek.

A körtét rágcsálva eldöntöm, hogy ha már idekeveredtem, megismerem ezt az idegen várost. Úgy érzem magam, mint Gulliver, ismeretlen világok felfedezője. A végén majd eszembe jut, hogy kerültem ide.

tehetetlen rongybábu

Kiszúrok egy buszt a távolban, a megállóban áll, a motorja már berreg. A térdem miatt nem akarok futni, de azért megpróbálom, hátha még elcsípem az indulást. Az első két lépés után azonban kifordul alólam a lábam, és hatalmasat esek a betonon. A tenyeremmel valamelyest tompítom a becsapódás erejét, de a testem, mintha tehetetlen rongybábu lennék, nagy ütést kap. Látom, egy csapatnyi kamasz kiröhög, egyikük fel is vesz a telefonjával, estére már biztos a youtube-on lesz, ahogy a földön fekszem szerencsétlenül. Középkorú hölgy siet hozzám, hogy felsegítsem, és hiába

nyőszörgöm neki, hogy köszönöm, magam is boldogulok, csak úgy tudok talpra állni, hogy közben rátámaszkodom a vállára. Előfordul, súgja a hölgy, lágy a tekintete, ettől valamiért annyira elérezékenyülök, hogy könny szökik a szemembe.

Mi történik velem? Régebben nem voltam ennyire érzélgős. Talán tényleg vízválasztó ez a harmincadik születésnap. Talán innentől elindulok a lejtőn, pusztulnak szépen az agysejtjeim, pocakot ereszték, elmeszesednek a csigolyáim? Az esés miatt sajog a derekam, minden lépésnél nyilalló fájdalom szalad végig a gerincemen.

A következő buszt elérem. A tenyerem felszakadt, csöpög belőle a vér, valószínűleg emiatt adja át helyét egy férfi, hiába tiltakozom. Jól esik leülni, bár a busz kényelmetlen műanyag ülése nyomja a prosztatámat. Mindenesetre hátradőlök, és nézem, miként suhannak mellettem az idegen város utcái. Az épületek magasak, és régiek, leginkább Budapestre hasonlít a város. Az utcatáblákat nem tudom elolvasni, a busz most zötyög a macskaköveken. Aztán találomra leszálok, a biztonság kedvéért erősen kapaszkodva a busz lépcsőjét kettéválasztó korlátba.

Külvárosi területen csoszogok. Itt jóval kisebb a nyüzsgés, használtruha turkálók, számítógép szaküzletek, benzinkutak mellett haladok el. Két prosti támasztja a falat egy elhagyott gyárépületnél. Az egyik pimasz vigyorral néz rám, és odakiáltja, hogy ha áll még a cerka, akkor menjek be vele a sötétlő csarnokba. Kösz, nem, felelem, és továbbmegyek.

Ibar Silva, flickr.com

Szép parknál járok, már délután van, és gyengül a napfény. A testem már mindenhol szúr, a mellkasomra mintha ráült volna valaki, nehezen veszem a levegőt. Találok egy padot, lerogyok. Itt most jó, itt békés. Összeszedem magam, és folytatom a város felfedezését. Csak néhány perc kell. A néhány percből hosszú percek lesznek, mint mikor az ember a

reggeli ébresztőt öt percenként szundira állítja. A Nap lejjebb ereszkedik, a fák lombja között süt rám, mikor hátrapillantok, látom, hogy az árnyékom egy vézna, reszketeg alaké. A szemhéjam egyre súlyosabb, mind többször hunyom le a szemem. Aztán felbukkan egy szaladó alak, egyenest felém iparkodik, mérgesen szuszog, kapkodja a levegőt. Rosszarcú cigány, mikor megáll előttem, a térdére támaszkodik, úgy fújja ki magát. Mit akar ez tőlem? Összébb húzódok a padon, kezem ökölbe szorul. Megvédem magam, ha támadsz, tesó, gondolom. A cigány felegyenesedik, tekintete nem támadó, persze ezeknél sosem lehet tudni. Pali bácsi, mondja aztán, végre megtaláltam. Mit bácsizol itt engem, nem is ismerjük egymást, szólok megint azon a hülye, vékonyka hangon. A felesége, Ica néni már egészen maga alatt van, folytatja, azt hitte, talán elcsapta magát egy busz. Te valakivel összekeversz, mondom neki türelmetlenül, nincs feleségem. A cigány fúj még egyet, látszik rajta, hogy próbál megértő maradni, mintha fogyatékosan beszélne. Tehát rám sem emlékszik, Pali bácsi?, kérdezi, az unokái fizetnek, hogy ápoljam magukat. A szemhéjam már annyira nehéz, hogy nem bírom tovább nyitva tartani a szemem. Álmos vagyok, suttogom, hagyj békén, akárki is vagy.

Még hallom, ahogy a férfi mellém telepedik a padon, még érzem, hogy tenyerét óvatosan a térdemre helyezi, még hallom, ahogy telefonon azt mondja valakinek, igen, megtaláltam, megint elkóborolt.

Hamarosan elalszom.

Beck Eszter STUPOR MUNDI

Az ébresztőórát mindig az ötödik kerregés után kell leállítani. Az öt páratlan szám.

Fél hét van.

Kerr-kerr-kerr-kerr-kerr.

A zaj ugyan idegesítő, de három kerregés kell, hogy teljesen felébredjen (a három is páratlan szám), és még kettő, hogy az óra tegye a dolgát, hiszen nem szabad *túl hamar* megnyomni a gombot.

Boldi szereti a páratlan számokat.

Anya és Apa sietnek, készülődnek.

Reggeli.

A melegszendvics egy négyszög, két egyenlő szárú háromszögre osztva. A parizer és a megpirult kenyér íze megnyugtatóan ismerős.

Anya és Apa beszélnek. Ha ügyesen manőverezik az ember, el tud hajolni a hangok előtt.

Nem mindig sikerül.

„...a bankba...” „...tekezet az irodá...” „...kívül is sok dolg...” „...ted a tornazsákodat?”

„...tornazsákodat?”

„...zsákodat?”

A mondatfoszlány ide-oda pattog a szobában.

Boldi akkurátusan csámcsog, fél kezével gyengéden ütlegeli magát.

„Bol-di!!! Hahó! Eltette a tornazsákodat?”

Tornazsák. Vajon eltette-e.

Igen, bólint. Az egyenlő szárú háromszögeket már el is tüntette a tányérról.

Fél nyolc.

Apa kocsija nagy. Mint egy hajó.

Anya ötévente cseréli az antóját, Apa háromévente. A-Utó, nem „antó”! Jó.

Hatalmas a forgalom. Apa rutinosan, szinte oda se figyelve vezeti az an.... autót a szűk, kisvárosi utcákon.

A zebrán gyerekek sietnek át, hátukon iskolatáska.

Az iskolában tanulni kell és betartani a szabályokat.

Boldi mindkét keze a levegőben repdes, fogsorát összeszorítva lefelé néz. Ütlegeli a mellkasát.

Hamar odaérnek.

Ezt az adag csapkodást még be kell fejeznie, mielőtt kiszáll.

„Boldi, hagyd abba!” Apa szigorú. „Na szia, ügyes légy!”

Jó, szia.

Háromnegyed nyolc.

8/A osztály.

Mint egy méhkas.

Hangok hangok hátán. Némelyik csúnya. A fiúk rondán beszélnek egymással.

Őt nemigen veszik észre. Ez nagyon jól van így.

„Na mi van, te csicska?”

Csicska. Csicska. Csics-ka. A szó mérleghintázik az agyában.

Matek. Hella néni még nincs itt.

Előpakolás.

Könyv – füzet – leckeüzet – tolltartó.

Hella néni első osztály óta ül mellette és segít neki.

Nem igazi tanárnéni.

Van még pár perc csengetésig. Gyorsan ki a folyosóra meg a mosdóba.

Zaj, visszhang. Zaj-zaj, visszhang-visszhang.

Lepillant a karzatról az aulába. Tele van kicsikkel; most hozzák őket a szüleik.

Az emberek furcsák felülnézetből. Felülnézetből is.

Harminc lépés a karzat mentén, az tizenkilenc csapás a korláton. Bong! Bong! Bong! Jó hangja van, mert üreges vas.

Innen aztán ügetés, a folyosón nincs semmi, csak amorf embertömeg.

Boldi görcsösen leszegi a fejét, fenekét jobb kezével csapkodva galoppozik a mosdóig.

Nyolc óra van, becsöngettek.

A tanár érkezéséig kint lehet a folyosón. (Bent még mindig nagy a ricsaj, a tanárok meg állandóan késnek.)

Zsuzsa néni, a matektanár.

Osztály, vigyázz.

Boldi megáll a helyén (leghátul, mert magas, meg ő *másmilyen*), egyik kezével a másikat markolássza. Arca torz.

Leülés. Nagyon hosszú lesz ez a nap. Nagyon hosszú minden nap, amit az iskolában tölt.

Ha a tolltartót az előtte ülő gyerek széktámlájával egy vonalba igazítja, az remek. Még nem... Most sem... Csak pár centit kell még... Most jó.

Törtet szorzunk törttel. A fenébe, már el is kezdték. Mit kell írni? Hányadik óra van?

Boldi ügyetlen mozdulatokkal lapozza a füzetét.

22. óra.

A tábláról kell másolni. Zsuzsa néni kapkodva, rondán ír, meg a villany is ég; fénylik a tábla.

Végre befut Hella néni.

Mint mindig, most is gyorsan akar sokat mondani. Suttog.

„Szia, Boldikám, mi újság? Jól vagy? Hol a rádirod? Látom, azt nem jó helyre írtad. Nincs meleged? Vedd le azt a pulóvert!”

Néha érti őt Hella néni, néha nem. Mégis jobban érti, mint mások.

A számlálót a számlálóval.

Hella néni szereti őt. Sokszor mondja is.

A szeretet a gyűlölet ellentéte. Az ember azt szereti, akit nem utál.

Boldi szereti a rántott csirkét, például.

A nevezőt a nevezővel.

„Boldi, hagyj ki egy sort!” Jóóvan, tudja! Rácsap az asztalra; hagyja már őt békén! Így is alig tudja követni az anyagot.

„Boldizsár, ha én szépen szólok hozzád...” – Hella néni hangja most suhint. Szinte némán kiabál.

JÓL VAN, NE MÁR!

Hella néni ráhagyja.

Mennyi van még hátra? Hella néni mutatja az időt a telefonján.

Boldi nem ismeri az analóg órát.

A gyerekek zsiszsegnek, Zsuzsa néni ingerült.

„Jövő órán röpdolgozat!” Hella néni beírja a leckefüzetbe.

Kicsöngetnek.

Irány az aula. Az óráközi szüneteket mindig itt tölti.

Kedvenc helye az az öt lépcsőfok, ami az alsós termekhez vezet.

Fel és le. Fel és le. Fel és le.

Fel, le. Fel, le.

Boldi szeret oda-vissza járkálni. Mozgása koordinálatlan, arca felismerhetetlen, keze repked, vagy magát csapkodja. Körülötte jönnek-mennek a gyerekek. Számára nem léteznek.

Fel, le.

Fel.

Le.

Meg kéne nézni, mi lesz az ebéd. Mindennap ilyenkor szokta.

Ebédlőajtó, heti menü.

Csirkemellcsíkok jóasszony módra. Petrezselymes rizs. Mi az a *jóasszony módra*?

Roszasszony módra is csinálnak csirkemellet?

Ha jóasszony, ha rosszasszony, a csirkemell csak panírozva jó. A „valamilyen módra” gyanús. Trutymó, amit ő nem eszik meg.

Boldi nem szereti az olyan ételt, aminek felismerhetetlenek a hozzávalói. Vagy tocsog a lében.

Szerencse, hogy Anya mindig csomagol egy plusz szendvicset, meg valami sütit.

Kilenc óra. Földrajz. Zsanett néni tanítja, az osztályfőnök.

Németország ipara. Vasérc. *Sasérc*.

Sasérc! Boldi megőrül a maga kitalálta szónak, csendesen vihog.

Hella néni mosolyog. „Min nevensz?”

Azonnal elkomolyodik. Semmin.

„Hogy lehet a semmin nevetni?”

Boldi arcát kaján vigyor önti el. Hát így. Ahogy most csinálja.

Ismét vihog. Hella néni nem firtatja tovább.

Vasérc, sasérc, menj el a sasért.

Sasérc, vasérc, menj el a vasért.

Németország ipara fejlett, valóságos ipari nagyhatalom.

Apa tavalý – egy megbízatás miatt – kiment Hamburgba. Tizennégy órát vezetett oda, és tizennégy órát vezetett

vissza.

(Vasérc, sasérc.)

Az emberek vajon mindenhol ugyanolyan észrevehetetlenek, mint itt? Annyira egyformák. Többnyire idegesítőek. Mint az a nő, aki a szomszédjuk. Mindig *vinnyog*. Úgy nevezi őt, hogy kutyafülű. Emiatt naponta többször is megnézi magát a tükörben, nincs-e kutyafüle. Nincs, de nem igazán érti, akkor minek mondja a vinnyogós, hogy van.

Boldinak nehéz értelmezni a metaforákat és az átvitt értelmű kifejezéseket.

De fejlődik.

Már legtöbbször felismeri a szóképeket, az incselkedést és a becézést. Nagy nehezen elfogadta, hogy az „édes bogaram” nem azt jelenti, hogy ő egy cukorízű rovar. Belenyugodott, hogy ha azt hallja; „dobd ide a radírt”, neki nem kell szó szerint odavágnia. (Ezt sok szidás árán tanulta meg.)

A kutyafülben még bizonytalan.

(Vasérc, sasérc, sertés fasért.)

Megint vihog.

„Olyan rossz, hogy nem mondod el, min nevensz.” Hella néni szomorú arcot vág.

A fasérttől hirtelen megéhezett. Mennyi az idő?

Hella néni telefonja után nyúl, maga felé fordítja. Még tíz perc, aztán ehet.

Zsanett néni mondott most egy jó németországos történetet.

Anya szendvicset rakott el, meg Brumi szeletet.

Zsanett néni nagyon vicces.

Rrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrriiiiiing! Na végre.

„Boldikám, tízóráizz, de előbb pákken-pákkenn!” Hella néni mindig így beszél.

Háromnegyed tíz.

Boldi ritmusra rág. *Va-sérc, sa-sérc, menj el sa-sért.*

A helyesírás osztályzása alól fel van mentve.

Kornél elfut mögötte, kicsit meglöki a székét. „Bocsi!” – rikkantja.

Hmmmhm, válaszolja Boldi.

Va-sérc, sa-sérc. Ha szerencséje van, az utolsó négy falatot a „menj el sa-sért” ütemére pontosan be tudja osztani.

Aula.

Hella néni nem messze tőle tárgyal egy másik tanárnénivel. Boldiról.

„Én vagyok a szeme, a füle – a *szenzora*, érted?”

Boldi ütemesen veri az egyik ülőpad támláját. Az arra járó gyerekeknek már fel se tűnik.

„Az Asperger-szindróma egyik tünete.... igen.... Ő önmagán belül létezik leginkább. Addig van *otthon*, amíg nem kell a külvilág felé megnyilvánulnia. Számára az egész világ *terra incognita*.”

Vasérc, fasért. Jóasszony módra. Két óra még az ebédig.

„Nézd csak meg az arcát, most például... Ki tudja, mire gondolhat.”

Fosérc.

Boldi hangosan felvihog. Fosérc! Eddig ez a legjobb.

„Látod? Most meg nevet. Soha nem mondja el, min.... Nem, nem szeret kontaktust teremteni. Egyáltalán. Hát, igen... Mert az autizmus... Biztos te is észrevetted már, hogy amikor a...”

Hamburgnak nagy kikötője van. Köln közel van a francia határhoz. Az Európai Unión belül nem kell útlevél.

„...nagyon naiv ráadásul. Mint egy kisgyerek. Érzelmileg nehezen megközelíthető. Szinte lehetetlen hatni rá. Emiatt is volt érdekes vállalkozás ez az integrációs program, hogy az általános iskolában, társas közegben...”

Fosérc.

„.... és tudod, abba belegondolni, hogy az ő világa soha nem találkozik a külső világgal, elég ijesztő, ja. Neki viszont muszáj a komfortzónáján belül maradnia. Máskülönben elveszik. Mintha letenné valaki egy sivatag közepén...”

Tíz óra van. Csöngetnek. Futás fel, a terembe.

Boldi hirtelen feszültté válik, nem tudja, miért. Lábát görcsösen csapkodva masíroz fel a lépcsőn.

Gyűlöli, ha róla beszélnek.

Történelem, Kriszti nénivel.

Második világháború. Rommel, a „sivatagi róka”.

Sivatag... „Mintha letenné valaki egy sivatag közepén.” A sivatag sivár.

Boldi imádja a történelmet. A kedvenc tantárgya.

Hella néni nincs bent, biztos máshol van dolga. Angolt tanít. Nemcsak neki, hanem Gábornak is. Gábor *olyasmi*, mint ő. Szoktak találkozni a *fejlesztőben*.

EI-Alamein.

A háborúban sokan meghalnak.

A halál az élet vége, mert megáll az ember szíve.

Boldi nagyon figyel Kriszti néni magyarázatára. Lefelé fordítja a fejét, bal kezével a jobbot szorongatja. Ha kérdés van, azonnal jelentkezik, hogy válaszoljon.

„Ügyes vagy, Boldikám, megdicsérek.”

Az öregek is meghalnak; biztosan az ő nagymamáinak is nemsokára megáll a szíve.

Kutyafülű. Fosérc.

Komfortzóna. Hol lehet az a komfortzóna, amiről Hella néni beszélt?

Kezd fáradni, egyre nehezebben koncentrálni.

Besurran Hella néni, itt hagyott valamit. A tolltartóját.

Kimentében megsimogatja Boldi fejét. Ő elrántja. Ki nem állhatja, ha megérintik.

Átkaroló hadművelet a brit csapatok ellen.

Alig tudta Hella néniit leszoktatni az ölelgetésről. A szeretet kényelmetlen.

Vázlatírás. Kriszti néni hadar. Nyikorog a kréta a táblán.

„Boldi, lemaradtál?” A gyerekek türelmetlenül zúgolódnak. Meg se hallja.

Kriszti néni szívesen mesél érdekességeket a tananyaggal kapcsolatban.

A háború borzalmai. Jeltelen sírokba temették az embereket. Apákat, férjeket, testvéreket vesztek el lányok, asszonyok.

Fosérc, fasért. Ez már unalmas.

Hozzánk legközelebb a délszláv háború zajlott, történelmi távlatból szemlélve nem is olyan régen.

Ebédre kakaós kalács van a szendvicshez.

Kriszta néni furán beszél, megváltozott a hangja. „Szörnyű dolgok történnek egy háborúban. Kívánjuk, hogy itt sose legyen” – mondja.

Az osztályban szokatlan csend van.

Boldi koncentrál. Ha a tolltartóját az előtte ülő fiú székének támlájával egy vonalba tudja igazítani, az remek.

Sikerült. Minden rendben.

Mindjárt háromnegyed tizenegy.

kép | K.K. DePaul, lensculture.com

Victor András IDEGEN VAGY FÖLDI

1) Idegenből jöttem, de most már ez a hazám

Lázár Ervin *Keserűfű* című meséjében éppen kitelepítik a tolnai svábokat. Németországba viszik őket. Az öreg györkönyi házaspár – Lizi néni és Pámer Konrád – nem akarnak menni, itt vannak otthon. Bujkálnak, menekülnek, a géppisztolyos katonának is hátat fordítanak, s szép lassan elindulnak a semmibe, a bozótos felé. Ott lefekszenek a magasra nőtt gízgazba – s eltűnnek. Földdé válnak, fűvé válnak. Csak a két test lenyomata marad a gazban. Éjszaka egy helybeli parasztgazda, aki tanúja volt mindennek, távoli sírásra ébred. Kabátot vesz, kimegy, keresi a hang forrását, végül fülét az elfeküdt gazra szorítja, s bizony onnan – a föld alól – jön a sírás. „Felismerte Lizi elvékonyodó hangját s mögötte Pámer Konrád visszafojtott, halk zokogását. Gyufát gyújtott, és meglátta a virágot. A keserűfű virágot hajtott. Két köröm nagyságú, szivárványszínű virágot. Hujber Gyula tudta, hogy ilyen virág nincs, de egy kicsit sem lepődött meg. Elővette a bicskáját, nagy kört árkolt a kivirágzott keserűfű körül, hogy gyökerestül ki tudja emelni a földből. Levette a kalapját, a keserűfüvet jó kétmaréknyi földdel együtt beletette.” Aztán bevitte a kalapnyi földet virágostul a györkönyi temetőbe, s ott elültette. „Na, Lizi néném, itthon vannak. Isten nyugtassa magukat – mondta.”

a családi emlékezet

Tolnába – s így Györkönybe is – 1720 táján telepítették be a svábokat (főleg Hessen tartományból). A mese 1946 novemberében játszódik; ekkor telepítették ki ugyanis azokat a györkönyi – és környékbeli – svábokat, akik már több mint kétszáz éve itt éltek. Vagyis Lizi néni ükapjának ükapja érkezhetett német földről ide, Tolna megyébe. Minden felmenője, akit a családi emlékezet számon tarthatott, a györkönyi temetőben nyugodott. Legföjljebb annyi lehetett köztük a különbség, hogy a temető gazdag sváboknak helyet adó, márványsírköves részében alusszák örök álmukat, vagy a szegény svábok fakeresztes sírdombjai alatt.

Lizi néni és öreg párja, Konrád ugyan németül beszéltek egymással – vagy keverték a magyart a svábbal –, de anyaföldjüknek a györkönyi határt tekintették. S ismerjük el, teljes joggal. A „magyar” földnek ezt a kis darabját ők tették élővé és termékennyé. Nekik ez a vidék nem idegen föld volt, hanem a hazájuk. Amely 1946-ban – fegyveres katonákkal nyomatókosítva – megtagadta őket.

2) Idegen helyen hazai föld

A föld – az életet adó anyaföld – szakrális jellegéből következően szimbolikus is. Az együvé tartozás jelképes kifejezésére sok helyen született már olyan „emlékdomb”, amelyet a közösség tagjai szűkebb lakhelyükről származó termőföldekből hordtak össze. Lehet, hogy mindenki csak egy maroknyit visz, ha sokan vannak, akár magas domb is formálódhat. 2001-ben a MIÉP Győr-Moson-Sopron megyei szervezete javasolta, hogy legyen Trianon-emlékdomb Sopron határában, a Bécsi-dombon. A tervek szerint ott felállítják a Trianon előtti Magyarország hatvannégy vármegyéjét jelképező hatvannégy sziklát, s a dombot a „magyar lelkű emberek” formálják úgy, hogy mindenki – határainkon innen és túl – a saját szülőföldjéről visz egy-egy marék földet az emlékhelyre, így fejezve ki az együvé tartozást. Tudtommal el is kezdődött a park kialakítása, néhány szikla már áll is a helyén, de nincs információ arról, hogy meddig jutott a folyamat.

Ez az emlékdomb-javaslat ambivalens érzéseket kelt bennem. Mert valóban fölemelő jelképes gesztussal kifejezni, megmutatni, láthatóvá tenni a világon élő minden, magát magyarnak valló ember összetartozását, ugyanakkor felfoghatatlan, mi köze van a magyar érzésű emberek összetartozásához a hajdani „hatvannégy vármegye” közül néhánynak, például Modrus-Fiume vármegyének. Ennek az Adriai tengerre kifutó vármegyének ugyanis az 1. világháború idején több mint 99%-a horvát, szerb és bosnyák. A magyarok aránya az ott élőkön belül nem érte el az 1%-ot. De a zöme még ennek a kevés embernek is nyilván csak azért élt ott, mert oda küldte őket a magyar minisztérium „fönöknek”.

Andy Goldsworthy: Pitypang vonal, pinterest.com

Jogilag vitathatatlan ugyan, hogy a Fiume (Rijeka) környéki föld valamikor a magyar királyság része volt, de ettől még számunkra – magyarok számára – idegen föld. Akkor is csak a hatalom által odaültetett „fönökök” beszéltek magyarul; akiknek igazán anyaföldjük volt, azok horvátul (vagy szerbül) beszéltek álmukban, s úgy imádkoztak a templomaikban.

*

A különböző helyekről származó anyaföld összegyűjtése – máshova vitele – nemcsak nemes szimbólum lehet. Van irodalmi példánk arra, hogy egy ilyen akció a csalás és hazugság része: Arany János *Hamis tanú* című balladája. Felszólítják a „vén Márkust”, esküdjön: „Hogy az a darab föld, amelyen most állasz / Nem tarcsai birtok, ladányi határ az”. S az öreg esküszik. Teheti, ugyanis jó előre kis darab ladányi földet tett a talpa alá. Így igaz is, amit mond, hazugság is.

Ladány ünnepel, vigadozik, de Márkus belebetegszik a hamisságába. S mikor meghal, még a föld sem fogadja be a koporsóját.

3) Idegen földben termett

Sokan vallják a táplálkozási alapelvet: lehetőleg olyan termékeket fogyasszunk, amelyek ott termettek, abból a földből nőttek ki, ahol élünk. Ezt hirdeti a „makrobiotikus táplálkozás” tana is. Szerintük az idegen földben termett növényből vagy az azt fogyasztó állatból készült ételek nem táplálják szervezetünket. Azt állítják, pontosan azokra az anyagokra van szükségünk, amelyek szűkebb környezetünkben vannak, s amelyekből lényegében fölépült a testünk. Ez azonban inkább csak spekuláció, s nem biológiai vagy táplálkozástani igazság. (Persze nem kívánom kétségbe vonni a makrobiotika sok pozitívumát.) Biológiai inkább az ellenkezőjére tudunk példákat sorolni. Például hogy ahol alacsony a környék talajának (és talajvizének) a jódtartalma, ott egyértelműen hasznos, ha más vidékről származó jóddal gazdagítják a háztartási sót (vagy az ivóvizet). Hazánknak csaknem az egész területe jódiányos kisebb-nagyobb mértékben. (Az északi területek a leginkább.) De hát ez világszerte probléma; százmilliók élnek jódszegény területen.

*

Minden növényre jellemző, milyen földben érzi magát jól. Fontos szempont a talaj kémhatása; hogy milyen mértékben savas, illetve lúgos. Hazai talajaink zömmel lúgosak, mert magas bennük a mésztartalom; márpedig a mész (kalcium-karbonát), amennyire oldódik vízben, lúgosan hidrolizál. A mézskő a kalcium-hidroxid (vagyis az oltott mész) és a szénsav közös sója; az előbbi erős lúg (l. például az oltott meszes gödörbe esett emberek súlyos, marásos sérüléseit!), az utóbbi viszont gyenge sav (hiszen szódavíz formájában még isszuk is).

„Mészkedvelő” – vagyis az enyhén lúgos földben otthonos – a bab és a cukkini, a levendula és a füge, az őszibarack és a többi csonthéjas gyümölcs.

senyvednek

Vannak azonban olyan növények, amelyek a savas földet szeretik. Ezekre a kertészek és mezőgazdák azt mondják, „mészkerülő”. Persze, hiszen ha volna a talajban mész, akkor az lúgos lenne. Mészkerülő a zöldségek közül a paprika, a petrezselyem és a zeller, a gyümölcsök közül a szamóca, eper, áfonya és a szelídgesztenye. Vagyis a kémhatásra érzékeny növények esetében van értelme a kifejezésnek, hogy „idegen föld”, mert abban senyvednek, akár el is pusztulhatnak.

4) Idegen földön – otthoni környezetben

(Még hogy idegen? Majd én teszek róla!)

Az európai ember bárhova megy a világban, bármennyire is idegen a föld, ahova megy (Afrikába, a Himalája völgyeibe, az Andok hegyeibe vagy a brazil őserdőbe), mindent megtesz, hogy ott megteremtse magának ugyanazt a miliőt, amit otthon megszokott. Akár egy-két napra. Nem azt eszi, nem azt issza, amit az ottani emberek, nem úgy öltözködik, nem úgy közlekedik, nem úgy él, mint akikhez vendégségbe vagy látogatóba ment. S ezzel az attitűdjével tulajdonképpen ráerőlteti az ott élőkre a saját kultúráját.

Andy Goldsworthy: Menekültek, wearelightbox.co.uk

Sok-sok példát látunk arra, hogy ahova a „fehér ember” betette a lábát, ott a helyi kultúra fokozatosan megváltozott. Az őstől örökölt helyi tradíciók eltűntek, az adott körülményeknek megfelelő életformák (termelési és fogyasztási módok) torzultak, az évszázadokon át megőrzött ökológiai egyensúly felborult, a helyi közösségeket összetartó erkölcsi és vallási törvények elhalványultak, elárasztotta a környéket a szemét és az alkohol, s így tovább. Híresen szomorú példa a tibeti fennsíkon Ladakh, a hajdan önálló királyság, amely a „modernizálás”, a „civilizáció” betörése révén lényegében tönkrement. Vittük magunkkal az európai életformát, a reklámok fogyasztásra ösztökélő világát, a mértéktelenséget, a mának élést. S ettől az ősi ladakhi kultúra szétesett, most semmi sincs helyette.

Egyszer két hétig Kenyában voltam. Ott is azt tapasztaltam, hogy a szállodában az ágy és a rajta lévő takaró, az ágy melletti kisasztal az odakészített (angol nyelvű) Újszövetséggel, a szoba ablakainak és ajtóinak kilincsei, az étteremben a székek-asztalok – és persze az ételek is! – mind-mind olyanok voltak, mintha Angliában lennének. Hát persze, hiszen Kenya 1963-ig angol gyarmat volt, s érthetően utána is megmaradt az angol befolyás.

Ez a „civilizációs nyomulás” Kenyában még azzal a könnyörtelen igazságtalansággal is megfejelt, hogy a hotel kertjében feszített vízű medence várja a gazdag turistákat, miközben az egész vidék – a növények, állatok és őslakosok – tikácsol a szárazságtól.

5) Idegen földben jól érzi magát

Az akác (hivatalos nevén: fehér akác, *Robinia pseudoacacia* L.) amerikai fafaj, Jean Robin francia kertész hozta be Európába 1601-ben, s ültette el a párizsi királyi fűvészkertbe, mert egzotikus növényekkel akart kedveskedni a kert látogatóinak – és persze az uralkodónak is. (Ugyanígy, általa került hozzánk például a hibiszkusz is.) Az akác hazai története nagyon ellentmondásos. A Mária Terézia által kiadott rendelet („erdőrendtartás”, 1769) nyomán sokfelé elindult az Alföld fásítása. Bár eredetileg katonai céljai voltak ennek az „erdősítésnek”, hamarosan kiderült, hogy a homok megkötésével és a szikes talaj termővé fordításával komoly gazdasági haszna is lehet. A fásítási programban nagy szerepe volt Tessedik Sámuel szarvasi evangélikus lelkésznek, az első magyar „gazdasági iskola” megalapítójának. (Minthogy az apja szlovák volt – édesanyja pedig német –, a nevét szlovákul és németül is írhatnánk: Samuel Tešedik, illetve Teschedik.) „Fatenyésztésemnél meg akartam győződni arról, hogy miféle vad- és gyümölcsfák fognak az alföldi vidéken, ezen talajban és ezen éghajlat alatt legjobban és leggyorsabban tenyészni. S ennél fogva nemcsak különféle gyümölcsfákat ültettem, hanem próbául neveltem sokféle vadfát: jávorfát, égerfát, nyárfát (olasz, karolinai és kanadai), akácot, szilfát, platánt, bükkfát, észak-amerikai gyalogfenyőt és más ily nemű hasznos fákat, melyek ezen faszegény vidéken nemigen találhatók” – írja. Feljegyzéseiből pontosan tudjuk, hogy 1798-ban ültették el az első akácmagvakat. [L. Nádor István: *Tessedik Sámuel szerepe az Alföld fásításában*. Erdészeti Lapok, 1960 (10), pp. 380–384.]

szépen csengő hang

Az akác a homok megkötéséhez jól bevált, később kiderült, hogy a méze is különleges minőségű. A fája szerszámfának jó, mert kemény. Kültéri célokra (kerítésnek, szőlőkarónak) is alkalmas, hiszen tűri az időjárás viszontagságait. És tűzifának is kiváló. Ráadásul a nálunk élő fák közül messze az akác a legalkalmasabb xilofon készítéséhez; egyetlen más fa anyagának sincs olyan szépen csengő hangja, mint az akácnak. Helyettesíti a Dél-Amerika trópusi területein honos paliszander fát. Érthető, hogy sokan szeretik az akácot. Egyik legismertebb műdalunk is úgy kezdődik: „Akácos út, ha végigmegyek rajtad én...”. 2014 májusában a vidékfejlesztési miniszter, a Hungarikum Bizottság elnöke bejelentette, hogy a bizottság egyhangú döntése alapján az akácfa és az akácméz hivatalosan is hungarikum lett. Szerepelnek is a hungarikumok listáján az agrár- és élelmiszer-gazdaság csoportban.

Richard Long: Land Art Vályogtéglák, richardlong.com

Ennek a gyors hungarikummá nyilvánításnak van némi „magyaros dac jellege”; válasz arra, hogy elterjedt a rémhír: az EU ki akarja irtani a „magyar akácot”. Kiirtani persze nem akarja, de szeretné korlátok között tartani. Miért? Mi a baj az akáccal? A hazánk természetes növényzeti örökségét feltáró MÉTA-program is kimutatta, hogy igen nagymértékű az akácinvázió. Például az Európában csak nálunk előforduló biotópok (vagyis igazi „természeti hungarikumok”) közül a pannon homoki borókás nyárasok, nyílt gyepek, erdőssztyepp maradványok nagyjából két-harmadában már megjelent az akác. S ha ott van, akkor veszélyezteti a természetes és őshonos erdőket és gyepeket. Azzal veszélyezteti, hogy ahol megtelepedett, onnan gyakorlatilag kiirthatatlan, s teljesen átalakítja az adott élőhelyet. Ahol akác van, ott csökken a biodiverzitás; az akáclevelek lebomlása során keletkező allelopatikus (csírázást és növekedést gátló) anyagok megakadályozzák más fák szaporodását, fajokban szegényé teszik az aljnövényzetet, és csökkentik az állatvilág sokféleségét is.

Az akác tehát jól érzi magát nálunk, pedig idegen földben van. A hazai erdőkön belüli arányát majd meglátjuk.

6) Idegen föld mint menedék

_Mária Terézia 1763-ban parancsba adta, hogy szervezzenek Erdélyben császári székely határezredek. A székelyek azonban ellenálltak, ragaszkodtak évszázados kiváltságaikhoz. Ekkor a császári katonaság egy ködös hajnalon rátámadt a Madéfalván összegyűlt székely vezetőkre, s halomra ágyúzott kétszáz embert – köztük asszonyokat és gyermekeket. A csíki székelyek egy része ezek után átszökdösött a Kárpátokon Moldvába, a románokhoz. Innen a következő években –

Hadik Andrásnak, a Habsburg Birodalomhoz csatolt Bukovina kormányzójának pártfogásával – áttelepültek Bukovinába, ahol ilyen „beszédes” nevű falvakat alapítottak: Hadikfalva, Andrásfalva, Istensegítség. De ott sem volt maradásuk! 1941-ben a magyar kormány a Vajdaságba telepítette őket az onnan *kitelepített* szerb obszitosok (leszerelt katonák) helyére, végül(?) a háborús helyzet fordulása miatt onnan Baranya és Tolna megyébe telepítették őket – az onnan *kitelepített* svábok helyére. S még most is élnek...

A madéfalvi veszedelem utáni menekülésre emlékeztet a több változatban ismert népdal:

Mikor Csíkból elindultam,
Színyem se volt, úgy búsultam.
A lábam megporosodott,
Üdöm sem volt, hogy megpalljam.

Idegen földre siettem,
Mert hazámban nem élhettem.
Idegen föld, idegen föld
Mind megetted a lelkemet.

Láttuk, a Moldvába menekülő székelyek valóban idegen földre érkeztek, hiszen – a gyimesi csángókat nem számítva – csupa idegen közé kerültek. Bukovinában is románok és ukránok között éltek.

mit jelent számukra

Nagy kérdés, hogy amikor „kitántorgott Amerikába másfél millió emberünk”, ők vajon mennyire élték meg idegen földnek új hazájukat. Hogyan viaskodott a lelkükben a „mert hazámban nem élhettem” és az ősök szent anyaföldje iránti vágyódás? S amikor százezres nagyságrendben települnek ki most magyarok – egyedül, párban, családotul – Angliába, vajon mit jelent számukra a kifejezés, hogy „idegen föld”? A Magyarországot is érintő migráció („újkori népvándorlás”) kapcsán is jogos ugyanez a kérdés.

7) Másik Föld

Egyre gyakrabban lehet olvasni tudományos elemzéseket, fantasztikus ötleteket az emberiség másik bolygóra költöztetéséről. (Persze, nem annyira kíváncsiságból, inkább kénytelenségből, mert – és ha – ezt a Földet már tönkretette; itt már „nem élhet”.) Szóba kerül a Mars, hiszen relatíve közel van, talán víz is akad rajta, az éghajlata sem teszi lehetetlenné a – persze mesterséges körülmények közötti – életet. De fantáziálnak arról is, hogy esetleg másik naprendszerbe költöznének, egy exobolygóra (azaz „kinti” – értsd: a mi Naprendszerünkön kívüli – bolygóra). Elméletileg ez sem lehetetlen, ma már tucatnyi exobolygóról tudunk, amely a Földhöz hasonló fizikai és kémiai paraméterekkel rendelkezik. De – ahogy Arany János írja – „Kettős úton halad az emberi élet / Egyik a gyakorlat, másik az elmélet”. Hiszen ha még a fény is évtizedekig száguld, mire innen ahhoz az exobolygóhoz érkezik, hogyan és mennyi idő alatt érnék oda mi, emberek?

Borzongat az űr hidege a „Másik Földre” költözés gondolatára!

Roger Dautais: Efemer művészet, productionmyarts.com

8) Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne

Tamási Áron *Ábel Amerikában* című könyvének vége felé hangzik el a sokszor idézett mondat.

Ábel egy sokat szenvedett néger fiút szólít meg:

„– A maga lelke most tiszta; mondja meg tehát nekem, hogy mi célra vagyunk a világon?

A négernek megmerevedett egy pillanatra az arca, majd hirtelen kacagni kezdett, s kacagás közben folyton azt mondta:

– Furcsa, furcsa, furcsa.

Aztán ismét megmerevedett az arca, mélyen a szemembe nézett, és így szólt:

– Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.

Ahogy ezt kimondta, ismét kacagni kezdett, de nem egészen úgy, mint az előbb, hanem a keserves és az örökké hontalan ember könnyes kacagásával.”

Mitől lehetett az a néger fiú – föltehetően rabszolgák unokája – „örök hontalan”? Idegen földön élt ő is, miként Ábel? S mit üzen neked, nekem, nekünk itt és most Tamási azzal, hogy ezt egy nyomorúságos, hontalan néger fiúval mondatja ki?

McMuth: Körkörös hullámok, deviantart.com

Györi Orsolya MENEKÜLTEK

(Párizs, 2011-12)

kép | Nizar Ali Badr

A busz megáll. A dupla ablak sápadt.
Bizonytalan a város. Házsorok.
Lekecmereg hat ember. Ácsorog
kicsit, elindul, kong az utca. Ványadt

az este, fénye tompa tárgy. A hangyák
eső előtt a tethelyen cikáznak pontosan
ekképp; amíg a bokrok kócosan
bólintanak a föld felé s lemarják

az aszfaltról mások nyomát. A patkány
hatalma nem kedvez nekik – riaszt
az évi csillagállás ma is. Afgán

fiúcska áll a sarkon és viaszt
kapar körömmel, ássa vissza ajkán
a dalt, nehogy szülessen itt malaszt.

Kelemen Tamás UTAZÁS A PÉTZÉK FÖLDJÉRE

Részlet egy angol hajóorvos feljegyzéseiből

(Szerző egy szigetre kerül, megszárad, majd újra vizes lesz – Megismerkedik a pétzék népével – Szerző almát akar enni, de nem hagyják – Szerző az ablakosok tagja lesz – A pétzék világa – Szerző lelő valamit, amit nem kellett volna – Akárcsak ez a fejezet eleji ismertető)

...Miután nagy nehezen kivergődtem a szárazföldre, leborultam a homokba és hálát adtam a Mindenhatónak, amiért megkímélte nyomorult életemet és kimentett süllyedő hajómról. A hálaadás vagy egy órán át tartott. Közben megszáradtam. Aztán jött a dagály és újra csuromvizes lettem. Úgy döntöttem, inkább felkelek. Helyzetem fölöttébb kilátástalannak tetszett, hiszen nemcsak egyedül voltam egy ismeretlen szigeten, de csatagos ruházatomon kívül egyebem sem volt, csak rossz puskám, egyetlen tölténnyel. Mindezek ellenére népemre jellemző hitem és optimizmusom ebben a keserű helyzetben sem hagyott el. Nekivágtam, hogy felderítsem a szigetet.

fából faragott maszk

A környező erdő dús volt és gazdag, mint az angol birka gyapja, csak éppen zöld. Óvatosan lépkedtem, a legkisebb zajra összerezzenem. Vadállatoktól, bennszülöttektől és pápistáktól tartottam. Végül egy tisztásra jutottam, és felnézve szembe találtam magam a sziget uraival. Majomszerű lények tucatjai ültek a környező fákon. Állati külsejük és életmódjuk ellenére kifejezetten civilizáltaknak tűntek: néma csendben voltak, akár hazám legnépszerűbb sporteseményének szurkolói. Más furcsaság is feltűnt. Mindegyikük fából faragott maszkot tartott a kezében, és valahányszor két lény egymás felé fordult, hogy kommunikáljon, arcuk elé tartották maszkjukat. Érdeemes megjegyezni, hogy mindegyik maszkot gyönyörűen ékesítették, szélesre faragott mosollyal. Ez akkor is így volt, ha tulajdonosa különben kifejezetten búvalbéleltnek látszódott.

Már jó ideje álltam és bámultam őket, de cseppet sem érdeklődtek irántam. Egyikük aztán nagy nehezen lekászálódott a fájáról, és hozzám lépett. Megszólított, beszéde meglepően tiszta, emberi volt. Talán nagyképűen hangzik, de utazásaim során annyi nyelvvél megismerkedtem, hogy többé-kevésbé ezt is sikerült megértenem.

Újdonsült ismerősöm először bemutatkozott. Sajnos, nem tudok nyelvük minden hangjára pontos megfelelést adni a mi készletünkben, de a hangsor, amit önmaga megnevezésére használt, leginkább így hangzott: Bill. Én sem akartam modortalannak tűnni, ezért szintén megmondtam neki a nevem – azt hiszem, nem törődött vele. Helyette ismét magára mutatott, majd körbe társaira a fákon, és azt mondta: pétzé. Sietve közöltem vele, hogy én pedig ember vagyok, de ez sem töltötte el különösebb izgalommal. Csupán tűnődve végigmért, majd megkérdezte, hogy ugyan miért nincs nekem profilképem? Látva értetlenségemet felmutatta kezében tartott maszkját, rajta a széles vigyorral. Bár igyekeztem nem mutatni, mélyen sértve éreztem magam, hiszen arcom, bármelyik honfitársam megerősítheti, igazi előkelő angol férfarc, melyet még soha nem kellett szégyellenem senki előtt. Testbeszéddel próbáltam megérdeklődni, hogy ugyan mi a baj a valódi arcommal? Bill nagy nehezen megértett. Elmagyarázta, hogy a pétzék társadalmában senki nem a valódi arcát mutatja a másik felé, hisz könnyen meglehet, hogy az előnytelen, ronda, hogy mást ne mondjak: visszataszító. Ez pedig kétségtelenül meggátolja a hatékony kommunikációt, amely egy idő után konfliktushoz, belviszályhoz, a társadalom felbomlásához vezetne.

Csak ámultam e briliáns okfejtés hallatán, mely nemcsak az emberi lélek, de a társadalmak működésének értő ismeretére vallott. Ott és akkor elhatároztam, hogy ha az Isten úgy akarja, és hazavezérel, egyetlen célom lesz a profilkép gyakorlatát hirdetni és terjeszteni hazámban, ezzel is elősegítve az oly régóta várt béke beköszöntét.

sixtwelve, flickr.com

A beszélgetés közben igencsak megéheztem, ezért leszakítottam egy almát a fejem fölött lógó ágról, és beleharaptam. Bill rémulten felrikoltott, és kiütötte kezemből a gyümölcsöt. Bambán álltam, számban a falattal. Ez a barbár támadás elűtött újdonsült barátom addigi viselkedésétől. Ismét csak testbeszéddel igyekeztem hát kifejezni értetlenségemet, egyúttal azt is jelezve, hogy továbbra sincs ellenséges szándékom.

Bill némileg megnyugodva elmagyarázta hibámat. Nem tudja ugyan, hogy az emberek közt milyen státuszom van,

magyarázta, abban azonban biztos, hogy a harapott almára nem vagyok jogosult. Értetlenségemet látva jól elkülönült csoportra mutatott. Mindegyikük kezében egy-egy harapott alma volt, és ez úgy tűnt, büszkeséggel tölti el őket. Vezetőjük, mint barátomtól megtudtam, a legnagyobb harapott alma birtokosa, Sztív volt.

fából ácsolt keret

Megkérdeztem Billt, vajon ő is az almások közé tartozik-e. Erre kissé savanyú képet vágott, majd közölte, hogy nem, nem tartozik közéjük. Éreztem, hogy beszélgetésünk ismét rossz irányba halad, ezért megkértem, meséljen a saját klánjáról. Már is jobb kedéllyel folyt tovább a társalgás, és Bill lelkesedve egy másik csoport felé mutatott. Ha lehet, ez még az almásoknál is szokatlanabb társaság volt. Ők ugyanis egy fából ácsolt keretet hordtak a nyakukban, úgy néztek ki, mintha ablakból bámulnának kifelé. Észrevételemet közöltem Billel, aki helyeslően bólogatott. Ők tényleg ablakosokként gondolnak magukra. Kedvében akartam járni barátomnak, ezért alázatosan megkértem, hadd csatlakozzak törzséhez. Kérésemet örömmel fogadta, hamar ácsolt is nekem egy ablakkeretet. A beavatás után ismertette az ablakok közötti rangsorokat. Az én rangom a legalacsonyabb, a 95-ös volt. Ezután sorban a következők: 98, 2000, XP, 7, 8, 10.

Bevallom, szerény matematikai képességeim itt cserbenhagytak, sehogy sem tudtam megfejteni ezt a sorozatot. Remélem, hazám tudósai egyszer még segítségemre lesznek a rejtély megoldásában, hiszen ezzel új társadalmi modell alapjait rakhatnánk le, ahol az emberek között végre nem a vagyon és a származás tenne különbséget, hanem csak egy egyszerű ablak.

Bár sikerült bekerülnöm a péték közösségének tekintélyes csoportjába, továbbra is kívülálló voltam. Alacsony rangom miatt az ablakosok nemigen vettek számításba, az almások pedig még csak levegőnek sem néztek. Éhségem azonban egyre nőtt, és mivel a lehetséges táplálékforrás tabu volt, elindultam élelmet keresni. Némi bolyongás után legnagyobb ámulatomra egy békésen totyogó madárral találtam szembe magam. Különös jószág volt, úgy nézett ki, mintha valaki elegáns frakkot adott volna rá. Szárnyai rövidek, repülésre alkalmatlanok voltak. Elámultam a természet furcsaságain, eltűnődtem, vajon Istennek mi célja lehetett e mulatságos kis jószág megteremtésével. Arra jutottam, valószínűleg az, hogy én most megegyem. Ezért céloltam és lőttem.

A lövésre valamennyi pété összeszaladt, a tetemet látva hangos jajveszékélésben törtek ki. A ricsajból csak annyit tudtam kivenni, hogy a meglőtt madár királyuk szent állata volt.

Sorsom onnantól kezdve kifejezetten rosszra fordult.

(A kézirat itt megszakad...)

Szabó Attila P. S.

Azt szeretném elmesélni még,
hogy továbbra is úgy járok haza
az üres háztelekre, mintha nem lenne üres.
Az adásvételt jó előre megjósolták
a hétköznapi fenyegető hajszálrepedései.
A pénzzel, amit kaptunk érte,
letapétáztuk az elhúzott szekrény
mögött mumifikálódott tenyér- és arcnyomokat.
Nehéz elképzelni, hogy az ott ragadt emlékek
nem ülhetnek már be a sarokba szorongani,
s nem rezdül meg a függöny, amikor kinyitom az ajtót.
Nehéz elképzelni már az ajtót is,
a kilincsre ragadt megérkezések melegét.
A lebontást nem néztem végig.

Azért járok vissza, mert egy új időszámítás szerint
elfogadhatóvá vált az alaprajzot is lassacskán elfedő
amnézia.

Leülök egy régi szék kontúrájára,

hallgatom az ünnepi nagytakarítás zümmögését,
a könyvespolc helyén egy ökörszem billeg csalánszáron,
sündisznó rágcsálja a földben maradt férgeinket,
s lassan eggyé válok a régen nincs szobám
levegőjét belengő elfogadással.

kép | Brent Pearson, flickr.com

Somfai Anna EGY PÁR CIPŐ

Elképzелhetetlenül sokan voltak. Nem tudom, mióta bolyongtam a földre terített pokrócok, polifoamok és hálósákok labirintusában a pályaudvaron, az idő elvesztette szokásos jelentőségét. Kunyhókra emlékeztető sátrak előtt kendőbe burkolózó nők gubbasztottak, nagyhajú babáikat takarókba bugyolálták, kisebb gyerekek ugráltak körülöttük, zacskós csipszet vagy kiflit rágcsáltak, a nagyobbak kártyáztak. A férfiak csoportokba verődve szívták a cigarettát, beszélgettek. Magas, szikár, idős ember botorkált magányosan, sántított, kenyeret és vizet kért. A nyilvános vécék előtt koszos víz csordogált a betonon, pár külső csapnál többen mosakodtak. A nyílt téren fiúk röplabdáztak felszabadultan, odébb valaki gitározott. Egy helyen tülekedés támadt, műanyag dobozokban meleg ételt osztottak, hirtelen ötven vagy száz kéz emelkedett a magasba. Tranzitóna.

próbáltam értelmezni

A tömegben egy gyerek penderült elém. A hátizsákomba kotortam, maradt-e nálam gyümölcslé, vagy legalább keksz. Találtam müzliszeletet, de a fejét rázta, és lecövekelt előttem. Kezében egy pár szandált fogott. Nem beszéltek egymás nyelvét, próbáltam értelmezni a gesztusait. Bólogatott, intett, és felém nyújtotta a gyerekcipőt.

Éppen akkora lehetett, mint a nyolcéves fiam. Csak a színeik, tónusaik mások, mézszín haj helyett gyapjas fekete, a bőre kávébarna, és a sötétkék helyett élénk, fekete szempár. Nem tudtam szabadulni a gondolattól, hogy emlékeztet valakire, vagy valamire. Persze lehetett volna véletlenek játéka, de mégsem, először egy pár cipő képe jelent meg előttem, a következő pillanatban felidéztem a hozzátartozó arcot is.

Tijen Erol, flickr.com

Fahéjszín bőr, éles vonások, vastag szálú, fekete haj – Yasmin. Élénksárga szaténruhájában feltűnő jelenség volt. Fakó brit arcok között láttam először, egyedül álldogált az elit „college” iskola udvarán, ahová akkor négyéves fiam járt. Nyilván ő is külföldi, vagyis „tengerentúli” származású. A szigetlakók kifejezése szerint minden más ország a messzeségben, túl a tengereken és óceánokon helyezkedik el. Magyarul az Óperencián is túl. Persze ő is arra vár, hogy pontban fél háromkor kinyíljon a szűk kapu, ahol majd a gyerekeket libasorban kiengedik. Tovább is találgattam volna, de elkapta pillantásomat.

Yasmin kozmopolita volt, bejárta a fél világot. Természetes intelligenciájának és keleti udvariasságának keveréke úgy hatott rám, mint valami erős, egzotikus fűszer illata. Legalább öt nyelvet beszélt. Bármelyiken szólalt meg, dallamos hanglejtésével mesélt. Soha nem fogalmazott tömören, még az sms-ei is több oldalt tettek ki. Vagány fekete sportkocsival járt, de inkább tartózkodó volt. Ha nagy ritkán rászánta magát, hogy burkoltan tudtomra adja véleményét, előtte percekig fürkészett sötét tussal kihúzott szemével. Minden érdekelte, ami a kontinensről jött, de Európa keleti részén még sosem járt. Naiv kérdéseiből gyanítottam, én éppolyan egzotikus lehetek neki, mint nekem a fárszi nyelv, amin alkalmanként megszólalt.

szociális holtpontról

Ő volt az első, aki kimozdított minket a szociális holtpontról, ahol Angliába költözésünk óta megrekedtünk. Régi barátainkkal eleinte skype-on tartottuk a kapcsolatot, később emaileket váltottunk, de a levelek közé egyre hosszabb szünetek ékelődtek. Sorházi lakásunknál csak egy bambuszkerítés választott el a szomszédoktól. Sohasem tudtam meg, mi volt az oka, hogy mereven elfordították a fejüket, ha találkoztunk. Talán a gyereklábak dobogása vagy a néha áthallatszó sivalkodás zavarta őket. Nekik nem volt gyerekük, óriási fekete dobermannt tartottak.

Yasminék vöröstéglás, öbölablakos házában ellenben gyakran gyűlt össze értelmiségiekből válogatott vacsoratársaság. A háttér ideálisan festett: halk, monotonnak ható klasszikus zene, geometriai mintázatú keleti tálak, a télikertben nyíló rododendronok. És Yasmin remekül vezette a beszélgetést. Megvolt az a ritka képessége, hogy inkább szerette mások történeteit hallgatni, mint a sajátjával előhozakodni. Lankadatlan figyelmével, szertartásosan udvarias gesztusaival még a legzárkózottabbakat is szóra bírta.

Az estéken rendszerint ott ült a sarokba húzódva Szvetlána, a háztartási alkalmazottjuk is. Ukrajnából emigrált – mesélte egyszer Yasmin –, évek óta segítem, kitűnő állapotú ruhákkal, cipőkkel látom el. Márkás, bár nem luxus darabok – folytatta –, akár eladhatnám használtruha-kereskedéseknek is. Óriási rá a kereslet, úgy hallottam, bálákban szállítják Kelet-Európába. De tudod, én szeretem annak adni, aki rászorul. Nem tudtam szólni. Csak a pillanat íze maradt a számban, a savanykás, visszaköhögött, félrenyelt rizsgombócé.

Már ötödik éve élünk idegen közegben, mégsem tudtuk rászánni magunkat a végleges letelepedésre, habár a hazaköltözés is valahol a távoli jövőben lebegett. Csak az itt és most, de facto és konkrét létezett, elszakítva a múlt táptalajától. A magyarországi állásajánlat a semmiből érkezett.

Egy hónap gondolkozási időt kértünk. Éjszakákon át sorakoztattuk fel az érveket, pro és kontra. Végül mégsem az észérvek döntöttek. Aznap, amikor a fiamat elkísértem az osztálykirándulásra, a gyerek szeretett volna a tanösvényen mellettem maradni. A tanítónője ráfőrdet, hogy így nem viselkedhet, fogja meg azonnal a párja kezét. A fiam megmakacsolta magát, nem volt hajlandó szót fogadni, és végül berendeltek minket nevelési tanácsadásra.

A formára nyírt sövények, szabályos sorok, testhez tapadó, műszálas iskolai egyenruhák világában nem csodálkoztam. Hiába töltötte ki zokszó nélkül a naponta kiosztott feladatlapokat, óvodás gyerekünk magányosan mozgott az idegen közegben. Aznap éjszaka döntöttünk. Másnap reggel elfogadtuk az ajánlatot.

Steve Evans, flickr.com

Az utolsó pillanatig titokban tartottuk, még a gyerekek is csak akkor mondtuk el, amikor a költözés már a küszöbön állt, nehogy a napjai átítatódjanak az ideiglenesség nyomasztó érzésével. Yasminnal is közölnöm kellett. Húztam-halogattam, nehezen szántam rá magam, hogy végre kibökjem. Mindig mosolyokkal párnázott arca hirtelen megdermedt, és egy darabig semmit sem szólt. Egyszerre tűnt zavartnak, dühösnek és sajnálkozóknak, ám utóbb mindezt elmosták szívélyes gratuláló szavai.

márkás darab

Két nappal az indulás előtt eljött hozzám. Álltunk az ajtóban, pont a lomokkal színültig telt konténer mellett. Yasmin egyszer csak a táskájába túrt, és egy pár cipőt vett elő. Neked hoztam – nyújtotta –, a fiam alig használta, pedig már kás darab. Maradt még tőle néhány póló is – gondoltam, inkább olyannak adom, akinek szüksége lehet rá.

Ott állt velem szemben a gyerek a pályaudvaron, valaha jobb napokat látott vízhatlan, fekete tréningruhát viselt, csuklónál és bokánál feltúrva. Kilátszott szürkére taposott edzőcipője. A kezében tartott piros szandál ugyanakkor alig használt darab volt. Sokkal jobb állapotú, mint amelyet nyakamba kapaszkodó két éves lányom viselt, és rongyosra koptatott a nyári játszótérezésekben. Nézttem a gyerek arcát. Amikor végül elvettem a cipőt, felragyogott, azután homokszínű ujjával óvatosan megsimította a lányom fűrtjeit. Még aznap éjjel buszok szállították őket tovább, Németországba. Y asmin felől nem hallottam többé.

Birtalan Ferenc REALISTA VAGY

galamb rigó a fák fölött
fúj a szél
egy kémény se füstölög
ilyenek várjuk a tavaszt mindig
jó a bent
de vágyódunk már a kintig
még reménykedünk
most minden lehet
aranyfény mossa át
a szürreális kék eget

lassan a mezítlábos napok jönnek
olajozott földút melegíti a talpat
végtelent játszunk juranicsi kölkek
orgona akáczivatar nőszirmom
fekszünk kamillaszönyegen
és minden örökfény és istenbizony

jaj mennyi év

ha az ember révbe érne
realista vagy
jön a semmi vége
nézed a galambot rigót
szállnak a füsttelen égre
látod kérdeném
de nincs válasz
se senki sincs
ki hangomra visszanézne

kép | Vajda Lajos: Kapu

Jónás Tamás DALLAMOT KERES

Felrepedeztek a járdák.
Réseken át kiszivárgó
földszíntől a fa sárgább,
őszől foltos a ráró,
átlátszóak az árnyak,
nincs a ruhádban senki,
lentről, fentről támad a szél,
nincs mód rá kicselezni.

Összevegyülnek az évek.
Nem fénylik fel aranyzál.
Jó lesz cseppnyi reménynek,
megvénülni maradtál.
Felreped, íme, az égbolt:
hullik a múltad a sárba.
Számít már, ami rég volt szép,
réd számít az a pára.

kép [Giovanni Orlando, flickr.com](https://www.flickr.com/photos/gianni-orlando/)

Czilczer Olga HOL VOLT, HOL NEM...

Okker falra rajzolta árnyékát a vadgesztenye. Ni csak, egy új fa! A gyerekek számolgatni kezdték a szélmozgásban sokszorozódó ágakat, melyek ablakkal rügyeztek. Egy-kettő-hat-száz. De ez nem mind ág volt, nem is mind ablak.

Az árnyékok árnyéka mögött laktunk, szabad szemmel is látható mozdulatainkban. Egyenként távoztunk, ki munkába, ki iskolába ment, ugyanúgy hazatértünk.

Este fölgyújtottuk a villanyt. Virágba borult a ház. Világos fűrtök. A függönyön átlátszottunk.

Ott ültünk a vacsoraasztalnál. Egy-kettő-hatan. Úgy látszik vendégeket is hívtunk. A társasággal fűszerezett együttlét szókimondásra serkent. Mit is tagadnánk egymás előtt? Volt persze olyan is. Egyik szobában fölgyújtottunk, a másikban leoltottunk. A napszakkal az évszak is változott.

Fényes novemberi délelőtt. Tavasszal az ősz hiteget. Fényesen barna gesztenyék. Lépetlen léptek. Órák koppanása hal el a járdakövön.

Egy felhő eloltotta a napot. Most aztán keresgethetem a sötétben életemet.

kép | [Eagle1effi, flickr.com](https://www.flickr.com/photos/Eagle1effi/)

Szirmai Panni CSENDSZÖRNYEK

Elcsámpult cipőben jön a púpos. Erőlködve tolja a talicskát, kétlépésenként megáll, leteszi, felemeli, továbbindul. Szípjog, de nem tudja megállítani folyamatos orrfolyását, a szeméből is ömlik a könny. Allergia. A kirakat előtt megáll, közelhajol az üveghez. Lélegzetének párájától először semmi nem látszik, lassan tisztul a kép. Ez a hely jó lesz. Éppen senki nem jár a tér környékén. A talicskán tornyosuló kis szobrok közül kiemeli az egyiket, jól irányzott ütéssel betöri az üveget. Csörömpölés, sehol senki, csend. Óvatosan belép a kirakatba, odébb rugdossa a szilánkokat, és sietősen kipakolja, elrendezi a szobrokat. A talicska kiürül, a kirakat, s előtte az út megtelik furcsa, torz alakokkal. Rendszer nélkül rakosgatja egymás mellé a bábukat. Sötét van.

Nem emlékszik, mikor hallott először a csendszörnyekről, de a történetük lenyűgözte. Nyögve ropogtatja a derekát, felnéz a szemközti Legmagasabb nevű hegyre. Valóban így hívják.

belegyúrták

Fönt a hegyen régen zárda működött. Az ott lakó néma apácák csinálták a szobrokat. Agyagot kapartak a földből, abból formázták a figurákat. Apró kavicsokat is nyomkodtak a testekbe. Nem szólhattak egymáshoz, némasági fogadalmat tettek, de a csendjüket belegyúrták a szörnyekbe.

A púpos felemel egy bábút, megforgatja. Nem mestermű, de van benne valami. Évek óta nézegeti. Van benne valami.

A néma apácák nem bíbelődhettek ilyen játékszerekkel. Félték, hogy észreveszi a rendfőnök, ezért leküldték a faluba a szörnyeket a pékkel, aki mindennap hozott nekik kenyeret. A pék vállvonogatva kocsira rakta a szobrokat, majd kezd velük valamit. Nem kezdett. Éveken át ide-oda tologatta a furcsa bábukat, kidobni nem volt szíve. Szobadísznek végképp alkalmatlanok voltak.

Időközben a zárdából elköltöztek a néma apácák, vakok iskolája lett az erődből. A pék ekkor már nem élt, de a fia jó üzleti érzéssel felpakolta a szörnyeket és elindult a hegy felé. Oda tartoznak, ahonnan jöttek. A vak gyerekek úgysem látnak, nyugodtan játszhatnak a csúnya szobrokkal. De a vakok iskolájának igazgatója látó ember volt és rémségesen rondának találta a szobrokat. Tudta, hogy senkinek nem tetszenek majd ezek a csúfságok, mégis elfogadta a pék fiának ajánlatát. A vak gyerekek pedig szívesen forgatták a furcsa lényeket, meséket költöttek róluk, elképzelték egyik-másik történetét, és meg is szerették. Aztán a vakok iskolája is elköltözött, az épület elnéptelenedett, a szörnyek évekig a kerítés tövében heverték.

ideje elbúcsúznunk

Nem őrizgethetem tovább – mormolja a púpos, és megigazítja az egyik bábút. Jól lesznek itt. A szép szobrok a múzeumban vannak, ezeknek is kell hely, ahol láthatók. Bicegve körbemeleg, ügyetlenül porolgatja a szobrokat. Ki kellene írni, hogy ezek a csendszörnyek. Hogy mindenki tudja. Nem hiába töltöttem éveket velük, rendbe szedtem őket, most már ideje elbúcsúznunk... Kéztördelve járkál fel-alá. Jó helyük lesz itt. Még egyszer végignéz a társaságon. Van bennük valami. Talán az apácák csendje.

illusztráció | LÁNG ANNA